

18

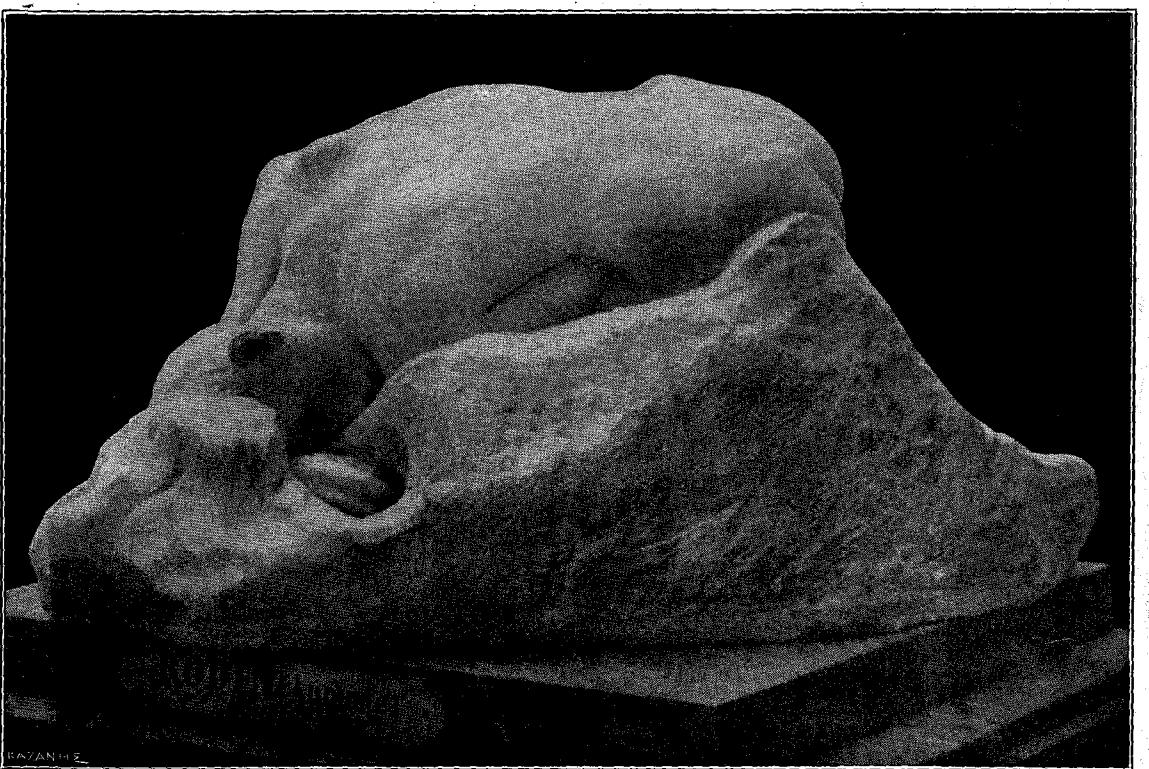
ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΤΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ *ΑΘΗΝΑΙ *ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1910-
ΜΑΡΤΙΟΣ 1911 *ΤΟΜΟΣ ΚΑ'.

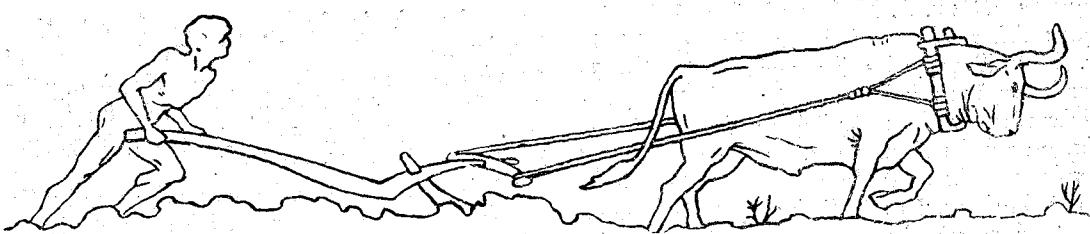

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,, Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ - 8028

ΔΑΝΑΙΔΕΣ — ΥΠΟ Α. PONTEN

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15 Ο'
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1910

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΖΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΥΤΡΑΝ*

Λύτρα, Έν Μονάχῳ, τῇ 21/3 Δεκεμβρίου 1879

Ἡ εἰδῆσις τοῦ γάμου σου μὲ εὐχαρίστησε πολὺ διότι ἡ παντοτεινὴ εὐχή μου ἦτον, νὰ μὴ μένῃς ὡς φύλλον ἀφρημένον εἰς τοὺς ἀνέμους. Θὰ ιδῆς, Λύτρα; ἐὰν ἔχῃς ὑπομονὴν δλίγην, διτὶ ἡ νέα σου ζωὴ εἶναι πολὺ γλυκυτέρα τῆς πρώτης. Εὔχομαι μόνον εἰς τὴν νέαν Γυναικὰ σου, νὰ ἔννοησῃ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ εἰς ἐσὸν δλίγην ὑπομονὴν.

Πρόσφερε τὰ σεβασματά μου εἰς τὴν νέαν Σμυρνιοτοπούλα σου, καὶ εἰπέ της διτὶ τὴν εὐχαριστῶ ἐκ προκαταβολῆς, διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν σου.

Ἡ μικρὰ μας Πηγελόπη εἶναι κόσμος δλάκερος· ἐὰν ἡμποροῦσε νὰ μᾶς δμιλήσῃ, θὰ σᾶς ηὔχετο δπως καὶ ἡμεῖς.

Ἐγὼ πρὸς τὸ παρόν καταγίνομαι εἰς ἓν skitz διὰ μίαν μεγάλην ἀλληγορικὴν εἰκόνα τὴν δποῖαν ἔλαβα παραγγελίαν ἀπὸ τὴν ἐνταῦθα Κυβέρνησιν· καθὼς βλέπεις λοιπὸν ἔγεινα καὶ ἀλληγορικὸς ζωγράφος.

Ταῦτα καὶ σὲ ἀσπάζομαι

Ο Σός
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, τῇ 1/13 Νοεμβρίου 1889

Ἄγαπητὲ Λύτρα,

Ἐπειδὴ εἴσουν τόσον καλὸς καὶ μοῦ ἐπαίνεσες τὴν σημαίαν τοῦ Πανεπιστημίου, διτὶ αὐτὸς σὲ βάζω καὶ ἔγὼ σήμερα σὲ μιὰ ἀγγαρειά. Όταν τεχνίτης δ δποῖος τὴν κατεσκεύασεν, μὲ παρεκάλεσε νὰ μεσολαβήσω ὥστε νὰ φωτογραφηθῇ ἡ σημαία, καὶ διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ πολὺ.

Εἰς τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου κύριον

* Τὰ γράμματα αυτὰ τοῦ ξενητεμένου πρὸς τὸν στένον τοῦ φίλον, μᾶς ἔδωκε μὲ εὐγενικὴν προθυμίαν ἡ οἰκογένεια Λύτρα, τὴν δποῖον καὶ εὐχαριστοῦμεν.

Καραμῆτσαν γράφω περὶ τούτου σήμερον, καὶ ἐλπίζω νὰ σὲ εὐκολούνῃ.

Φούρνισε λοιπὸν σὲ παρακαλῶ νὰ εնδρῃς ἔναν καλὸν φωτογράφον (διὰ νὰ μὴ ντροπιασθοῦμε) καὶ ἀφοῦ λάβῃς τὴν σημαίαν, τοποθέτησέ την εἰς τὸ ὕπαιθρον σὲ φῶς δυνατὸν καὶ κατάλληλον δπως κάμη δ φωτογράφος τὴν φωτογραφίαν, ἀφοῦ δὲ κάμη αὐτῆν, νὰ τυπώσῃ δύο-τρία ἀντίτυπα καὶ νὰ μοῦ τὰ στείλετε.

Θὰ ἐκδοθῇ εἰς ἐν περιοδικὸν σύγγραμμα. Εδῶ οἱ ἄνθρωποι ἔξακολουθοῦν νὰ τὴν δαυμάζουν· διτὶ τὴν κατηγόρησαν αὐτοῦ οἱ κακόμοιδοι.

Εὔχομαι νὰ μανθάνω διτὶ εἰσαι καλά. Σὲ ἀσπάζομαι μετὰ τῆς οἰκογένειας σου. Τὸ αὐτὸν κάμνει καὶ ἡ "Αρτεμις".

Ο Σός
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, τῇ 1/13 Νοεμβρίου 1889

Λύτρα σὲ χαιρετῶ,

Χθὲς ἔλαβα τὸ γράμμα σου μετὰ τοῦ ἐσωκλείστου σχεδίου τοῦ πληρεξούσιου, τὸ δποῖον σοῦ ἔδωκε ἡ "Ἐπιτροπὴ τῶν Ὁλυμπίων διὰ νὰ μοῦ στείλῃς, καὶ σὲ εὐχαριστῶ.

Χαίρω πολὺ διτὶ αὐτὸν τὸ ἴδιαίτερον βραβεῖον μου, ἀλλὰ σὲ βεβαιῶ διτὶ θὰ ἔχαιρομουν ἔτι περισσότερον ἐάν μᾶς τὸ ἐμοίραζαν.

Γράψε μου, σὲ παρακαλῶ, περὶ τοῦ εἰκονοστασίου τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐὰν μὲ περιμένουν ἀκόμη, νὰ προιθῶ ἐδῶ εἰς τὸ σχέδιον, καὶ μάλιστα ταχέως, ἵνα μὴ χάνεται καιρός. Δυστυχῶς διεκόπην ἔνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ δφθαλμοῦ μου. Ἐννοεῖς διτὶ είμαι πρόθυμος νὰ φροντίσω, καὶ μάλιστα δταν πρόκειται περὶ τῆς Εὐαγγελιστρίας μου, τῆς προστάτου μου. Ἐγὼ μάλιστα ἔσυλλογίσθην διτὶ θὰ εἶναι πολὺ εύμορφον νὰ γίνῃ τὸ προσωνητάριον ἐκ ξύλου γλυπτοῦ· ἐπιχρυσωμένον μὲ ὁραῖα καὶ ἀρμονιοῦντα εἰς τῷ

χρῶμα βελούδα κ.τ.λ. Πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ μάρμαρον; Τέλος πάντων εἰπὲ μου πῶς εἶναι ἡ ἴδεα των. Μοῦ ἔλεγες τότε διτὶ πρέπει νὰ γίνῃ ἐν ἑκλεκτὸν πρᾶγμα καὶ μοῦ φαίνεται καὶ ἐμὲ διτὶ τὸ ἑκλεκτότερον ὅλης τῆς Τήνου εἶναι ἡ Ἐναγγελίστρια καὶ διτὶ τὸ ἑκλεκτότερον ὅλης τῆς Εὐαγγελίστριας πρέπει νὰ εἶναι τὸ προσκυνητάριον ἐπὶ τοῦ διποίου κεῖται ἡ Εἰκὼν τῆς Θαυματουργοῦ. Πρέπει νὰ εἶναι λοιπὸν πράγματι κάτι ἑκλεκτὸν καὶ εἰς θέσιν ποῦ νὰ δύνονται νὰ τὸ βλέπωσι ὅλοι. Γράψε μου λοιπὸν σὲ παρακαλῶ.

Εἴμεθα ὅλοι καλὰ καὶ σὲ ἀσπαζόμεθα.

Ο. Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 25/6 Αύγουστου 1892
Ἄγαπητὲ Λύτρα,

Μὲ τὰ καλὰ πράγματα ποῦ ἥκουσες δι' ἐμὲ εἶναι βεβαιώς καὶ πολλαῖς φευτιαῖς ἀνακατωμένες ἡ ἀλήθεια εἶναι διτὶ καὶ τὸ plakat τῆς ἐκθέσεως ἥρεσε πάρα πολύ, καὶ τὸ Καρναβάλι ἐπίσης ἀρέσει πολύ, καὶ ἡ γοράσθη παρὰ τῆς ἐδῶ Κυθερήσεως διὰ τὴν νέαν Πινακοθήκην, ἀντὶ 12 χιλιάδων μαρκῶν αὐταὶ εἶναι οἱ ἀλήθειαι.

Λύτρα μου, εἶμαι πάρα πολὺ κουρασμένος ἀνθρώπος, καὶ εἶναι καυδῆιον μου ἐπὶ τέλους νὰ ἀναπαυθῶ· εἶχα σχεδὸν ἀποφασίσει νὰ ἔλθω τώρα τὸ θέρος, εἰς τὴν Ἑλλάδα διποῖς σᾶς ἴδω δῶλους καὶ τὴν Πατρίδα μου, δυστυχῶν ὅμως ἔπαθα πρὸ διλήγων ἐβδομάδων πάλιν ἀπὸ τὸν διφθαλμόν μου μικρὸν ἐφεύσιμὸν ὅστις μετὰ διλίγας ἥμέρας ἔθεραπεύθη ἐντελῶς, ἀλλὰ μολοντοῦτο, διατρόπος δὲν μὲ συμβυθούλευε νὰ ἔλθω τώρα εἰς ταῖς μεγάλαις ζέσταις καὶ εἰς σκόναις. Λέγει θὰ εἶναι προτιμότερον ἐδῶ εἰς τὴν ἔξοχην νὰ ἀναπαυθῶ ποῦ εἶναι τὰ πάντα καταπράσινα. Ὡς ἐκ τούτου σήμερον ἀναχωρῶ μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας μου, ἥτις σὲ χαιρετᾷ, πλησίον τῆς λίμνης Σταρενμπέργη, εἰς ἐν πολὺν ὁραῖον χωριόλακι, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ διλίγας ἐβδομάδας ἀναπαυθῶ, θὰ ἴδω ἐὰν εἶναι καιρὸς νὰ ἔλθω περὶ τὸν Σεπτέμβριον, ἢ νὰ τὸ ἀναβάλω διὰ τὴν ἐρχομένην ἀνοιξιν, περὶ τὸ Πάσχα· θὰ ἴδω καὶ θὰ σου γράψω. Μήν τὸ διαδίδης ὅμως, διότι ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς τρομάξω.

Ταῦτα καὶ σὲ ἀσπάζομαι οἰκογενειακῶς

Ο. Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Υ. Γ. Θὰ σου στείλω μερικὰ Plakat, εὐθὺς ἄμα εὔρω εὐκαιρίαν.

Μόναχον, 15/27 Ιανουαρίου 1894

Ἄγαπητὲ Λύτρα σὲ χαιρετῶ,

Μὲ μεγάλην μου λύπην ἀκούω τὴν χρηματικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἰσθάνομαι

ἐντροπὴν διὰ τὴν ἀγαπητήν μου Πατρίδα. Ήτο λοιπὸν πεπρωμένον οἱ νιοὶ τῶν ἡμιθέων τοῦ 21 νὰ φέρωσι τὴν Πατρίδα μας εἰς τὸ σημεῖον νὰ μᾶς περιγελᾶ δικόσμος καὶ μᾶς ὑβρίζῃ ὡς φεύτες. Τί νὰ σου εἰπῶ, Λύτρα, ἡ ψυχή μου λυτάται πάρα πολὺ δι' αὐτοῦ.

Ἐγὼ καταγίνομαι ὅπως καὶ πάντα, καὶ μάλιστα ἔχω νὰ σου ἀναγγείλω, διτὶ ἐσχάτως ἔλαβα μέρος εἰς ἔναν συναγωνισμόν, εἰς τὸν διποίον μεταξὺ 1744 ἔργων ἔλαβα τὸ πρῶτον βραβεῖον. Τὸ χορηματικὸν ποσὸν ὅτο μόνον χώλιαι μάρκαις, ἀλλὰ τὸ ἥθικὸν ὅτο μεγάλον, διότι μεταξὺ αὐτῶν ἡτο 21 λαμπρὰ ἔργα. Η δίκη των ἔγεινε ἀπὸ διλανοδίκας ζωγράφους εἰς τὴν Τνίσελτορφ. Ἐκεῖ ἀμέσως ἔξετεθησαν, καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἔλλανοδικῶν θὰ σταλοῦν καὶ εἰς ἄλλας καλλιτεχνικὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, ἀρα ἡταῖς ἴδουμε καὶ ἐδῶ. Οἱ ἔπαινοις μου εἰς τὰς ἐφημερίδας εἶναι μεγάλοις. Τὸ θέμα εἶναι Μουσική, ὅμοιαζε δὲ μὲ τὸ Plakat τῆς ἐδῶ πρὸ δύο χρόνων ἐκθέσεως, τὸ διποίον σου ἥρεσε, καὶ διὰ τὸ διποίον εἰπες τῆς Οδρανίας Νάζου, διτὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ Περικλέους ἔκαμε τοιούτον ἔργον· εὐχαριστῶ, Λύτρα. Τὸ νῦν παριστᾶ τὴν Ἀρμονίαν. "Οταν θὰ τυπωθῇ, θὰ σου στείλω ἀντίτυπον, ἢ θὰ σου τὸ φέρω δι' ἴδιος. "Ω χρῆμα! πόσα μοῦ υστέρησες ἐκ τῆς ζωῆς μου, καὶ ἀλλοῦ συσσωρεύεσαι γιὰ νὰ σπαταλοῦν σὲ καὶ τὸν πολύτιμον χρόνον των. "Ω! ἀναποδιαὶς τοῦ κόσμου. Θὰ ἔλθω! καὶ πρέπει νὰ ἔλθω . . . μοῦ πρέπει νὰ σᾶς ἴδω· νὰ ἴδω τὴν γῆν ποῦ τόσον ἀγαπῶ.

Πολλοὺς χαιρετισμοὺς εἰς σὲ καὶ τὴν οἰκογένειάν σου ἐκ μέρους τῆς Ἀρτέμιδος καὶ παιδιῶν μου.

Σὲ ἀσπάζομαι δ Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, τῇ 21/2 Σεπτεμβρίου 1894

Ἄγαπητὲ Λύτρα,

Ἡμεῖς εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἔξοχήν, πλησίον τῆς λίμνης Starenberg, διποὺς ἡμαστοὺς καὶ πέρυσι, καὶ τὴν ἐρχομένην Δευτέραν θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Μόναχον, ἐπειδὴ τὰ παιδιά πρέπει νὰ ἀρχίσουν τὸ σχολεῖον των. Ἐγὼ εἴμαι σήμερον εἰς τὸ Μόναχον διὰ διαφόρους κομισιόνες καὶ πρὸς τὸ ἐσπέρας θὰ ὑπάγω πάλιν ἔχω. Εἴμεθα δῶλοι καλὰ καὶ τὸ αὐτὸν εὐχόμας καὶ δι' ἐσδεῖς δῶλους. Σήμερον σου ἀπαντῶ εἰς τὴν ἐκ Τήνου 27 Τούλιον ἐπιστολήν σου.

Σὲ μοκαρίζω διτὶ εἶσαι εἰς τὴν πατρίδα μας Τήνον, ἐκεῖ διποὺ μοσκοβίοις δῶλα, ποῦ εἶναι δι' ὁραῖος καὶ καθαρὸς ἀνεμος, τὰ τρυγόνια, τὰ σταφύλια καὶ τὰ σῦκα κ.τ.λ. Ἐὰν εἶχα τὰ μέσα, Λύτρα, σὲ βεβαιῶ διτὶ θὰ ἡχόμουν κατ' εὐθεῖαν αὐτοῦ εἰς Τήνον καὶ εἴθε νὰ τὸ κατορθώσω.

Εἰς ποῖον μέρος δύμως τῆς Τήνου εὑρίσκεσαι δὲν τὸ γνωρίζω. Είσαι εἰς τὴν Χώραν ἢ εἰς τὸν Πύργον εἰς τὰ πατρικά σου κτήματα; Καμιὰ φορά νὰ μοῦ τὸ γράψῃς διότι ἡμπορεῖ νὰ σου ἔβροδιβάλω.

Ταῦτα, ἀγαπητέ μου Λύτρα, καὶ σὲ ἀσπάζομαι

Ο Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Η Ἀρτέμις ὡς καὶ τὰ παιδιά σὲ χαιρετοῦν.

Μόναχον, 3/15 Νοεμβρίου 1895

Ἄγαπητέ μου ἀδελφὲ Λύτρα, σὲ ἀσπάζομαι.

Ἐκ τοῦ τηλεγραφήματος τὸ διποίον ἔστειλα τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν εἰς τὸν Βασ. Νάζον, ἔμαθες διτὶ ενδίσκομαι εὐτυχῆς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς οἰκογενείας μου.

Σήμερον σου γράφω διτὶ ἔξακολουθῶ νὰ σὲ βλέπω εἰς τὸν σταθμὸν τῶν Μεγάρων, ὀλομόναχον καὶ κατασυγκινημένον, ἔξακολουθῶ νὰ σὲ λυποῦμαι, καὶ νὰ εἴμαι μὲ τὴν ἔννοιαν σου, μὴ ἔπαθες τι. Λάθος ἔγινε, ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ καὶ διποίος της 4^{ης} ὥρας, καὶ πάλιν κουρασμένος, πεινασμένος καὶ διψασμένος ἐπιστρέψατε εἰς τὸ σπίτι. Πάν αἱ καρότσαις, τὰ λουκούμια, αἱ μαστίχαις, οἱ καφέδες καὶ τὰ γλυκά σας λόγια. Πάρει διλίος καὶ ἡ σελήνη· τέτοια πράγματα ἐδῶ τὰ ενδίσκομαι εἰς τὸν Καζαμία· καὶ πάν, πάν, πάν. Μὰ τὶ εύμορφο ποῦ ἡτον ἐκεῖνο τὸ λάγιο τὸ ἀρνί.

Τὸ εἰς τὸν Αθήνας δινειρόν μου γίνεται καθ' ημέρα δινειρότερον· μόλις τὸ πιστεύω διτὶ σᾶς εἶδα, καὶ μόλις σᾶς εἶδα σᾶς ἀφησα, καὶ ἀν δὲν εἶχα τὰς ἐφημερίδας, στὰς διποίας ἔγραψαν τότε διτὶ ἡλθα, δὲν θὰ τὸ ἐπίστευα. Μὰ τὶ εύμορφο δινειρόν τοῦ! Ἄμ' ἐκεῖνο τὸ Γαλάται, ἔνα τέτοιο πρᾶγμα δὲν πιστεύω νὰ ἔγινε εἰς αὐτὸν τὸν λαγιό τὸ ἀρνί.

Τὸ διποίον διὰ τὸ στόμα, τό: (Μὰ τὶ γίνηκες, Νικόλα), καὶ τοῦ διποίου τὴν βαθειὰν ἔννοιαν ἔννοοῦσα πολὺ καλά, ἀν καὶ σᾶς ἐπειράζα διτὶ μὲ μαλώνετε. Αὐτὸς λοιπὸν ἀρκεῖ, καὶ δὲν θὰ τὸ διλησμονήσω ποτέ, εἰς αὐτὸν εἶναι δῦλα, εἶναι διλίος καὶ διποίος τοῦ διποίου εἰδίας, τὰς ἀφημένας στὰς διποίας ἔγραψαν τότε διτὶ ἡλθα, δὲν θὰ τὸ ἐπίστευα. Μὰ τὶ εύμορφο δινειρόν τοῦ! Ἄμ' ἐκεῖνο τὸ Γαλάται, ἔνα τέτοιο πρᾶγμα δὲν πιστεύω νὰ ἔγινε εἰς αὐτὸν τὸν λαγιό τὸ ἀρνί.

Ο Λέφτες σὲ χαιρετᾶ ἐπίσης, εἶναι καλὰ καὶ καταγίνεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Όρφέα του. Ἐχει καὶ τὴν κατεσενιάμερο του, ἐντούτοις πολὺ εὐχαρίστως ἔνθυμεῖται τὰς ὁραιότητας τῶν Αθηνῶν, καὶ τὴς φιλοξενίας σας.

Νὰ μοῦ χαιρετᾶς δῶλους δῖσους ἐγνώρισα, καὶ δῖσους ερωτοῦν δι' ἐμέ, νὰ μοῦ χαιρετᾶς τὸν ηλιού της Αθήνας, καὶ νὰ τοῦ εἰτηγίστη ποτὲ δὲν τὸν λησμονῶ, ὃς δὲν λησμονῶ καὶ τὰ τοῦ Παρθενώνος.

Καῦμένε Λύτρα, μοῦ ἔταξες διτὶ θὰ μὲ πᾶς τὰ Μέγαρα, εἰς τὸ Λαύριον, καὶ μὲ γέλασες.

Χαιρετῶ τὴν κυρίαν σου ὡς καὶ τὰ παιδιά σου δῆλα. Τὴν γειτόνισσά σου τὴν κυρα-Μαργέτα οἰκογενειακῶς. Ἐνθυμοῦμαι τόσον τὰ μακαρόνια καὶ τὸν χορὸν τῆς μιᾶς, δῖσον καὶ τὴν ψαρόσουπα, καὶ τὰ παράπονα τῆς δίλλης.

Σὲ χαιρετῶ καὶ πάλιν καὶ σου εὐχόμας πᾶν ἀγαθόν.

Ο Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 20/1 Οκτωβρίου 1896

Αγαπητέ μου Λύτρα,

Ελαβα την άπο 12 Σεπτεμβρίου επιστολήν σου. Χαίρω ότι σου έκαμε εύχαριστησην ή φωτογραφία μου. Επίσης χαίρω ότι με είλες μαζί σου είς την Σμύρνην και έτρωγαμε κατμέρια. Πάν τα χρόνια!! και πάν, πάν, πάν! Είθε ό Θεδς να μάς κάμη νησούς, άλλα δέν ήμπορει ούτ' Αυτός. Οι νόμοι Του είναι άμετάβλητοι και γι' Αυτὸν τὸν ίδιον άκομη. Είθε να ξαναϊδωθῶμεν γιά νὰ τὰ εἰποῦμε. Πέρουσι δέν έπροφθάσαμε νὰ εἰποῦμε τίποτε, και δικαιόδει παρῆλθε ώς άστροπη. Τί εύμορφα πού ήτον! Άμ' έκεινο τὸ Γαλάται, πού έψυγες άπο τους πρώτους διότι έφοβήθης την ύγρασία και υπερερα τὸ μετάνιασες και θήλεις νὰ έλθης παιδός εἰς προύπαντησίν μας; Πώς τὰ θυμούμαι δλα.

Τώρα και ένα σπουδαῖον.

Έλαβα γράμμα παρὰ τοῦ αὐτοῦ γείτονός μου Δοῦκα, διστις μοῦ γράφει ότι έντος άλιγων ήμερῶν πωλεῖται δι οίκος του, και ότι δι άγοραστής έπιθυμει νὰ γνωρίζῃ τὰς άπαιτήσεις μου, διότι πιθανόν νὰ άγοράσῃ και τὰς δύο οίκιας.—Αυτὸν είναι ένα ζήτημα τὸ δοποῖον μοῦ έβαλε τὸ μαχαίρι στὴν καρδιά. — Αυτὴ ή μικρὰ γωνία τῆς γῆς μοῦ ήτον τόσον ἀγία και τὴν ἀγαπῶ¹, δι' οἵους τοὺς πολλοὺς λόγους τοὺς δοποῖους δύνασαι νὰ ἔννοησῃς. Πάντοτε δέ έλυπούμην ότι τὸ ἀγαπητόν μου αὐτὸν μέρος είχε τὴν ἀτυχίαν νὰ κτίζουν οἱ γείτονες μεγάλους τούχους πλησίον του, και ἐπὶ τέλους νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὸ φῶς, τὸν ήλιον και νὰ τὸ παταντήσουν ώς τάφον. Η θέσις του είναι καλή είναι εἰς κέντρον, και ἀν είχε τὸ φῶς του, και ήτον και τὸ σοκάκι καθαρότερον, (ώς εἶδα τὸ βρωμίζουν οἱ καλοὶ γείτονες) θὰ ήμονταν εύτυχης, διότι ώς είπα είναι εἰς κέντρον και μολαταῦτα ἔντος αὐτοῦ είναι μεγάλη ήσυχία. Εὰν τώρα δι άγοραστής τοῦ Δοῦκα κτίσῃ οίκον μεγαλήτερον, έως εἰς τὸ σοκάκι, τὸ δοποῖον είναι πολὺ πιθανόν, τότε ή ἀγαπητή μου αὐτὴ γωνία θὰ γίνη ώς δι Τάρταρος, κατεστράφη, και τὸ Atelier δέν έχει πλέον καμίαν ἀξίαν. Τί νὰ κάμω λοιπόν; Λύτρα, σὲ ἔθεωρησα πάντοτε ἀδελφόν μου, κάμε λοιπόν σὲ παρακαλῶ μὲ δλα μου τὰ ἀδέλφια ἔνα συμβούλιον και γράψετε μου τί νομίζετε ότι είναι προτιμότερον νὰ κάμω, και πληροφορηθῆτε ποῖαν ἀξίαν ήμπορει νὰ ἔχῃ και γράψετε μου εὐθὺς τὴν ίδεαν σας,—διότι πρέπει νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἔρωτησιν τοῦ Δοῦκα. — Πέρουσι ποῦ ημιουν αὐτοῦ μοῦ ἔπρόσφεραν νὰ ἀγοράσω τὸν

¹ Γράφει διὰ τὴν πατρικήν του οίκιαν, ή όποια είσι τὸ βάθος ἔνδος μικρού ἀδιεξόδου δρόμου εἰς τὴν ίδον Θεμιστοκλέους δεξιά, άλιγον ποὺν φθάσωμεν εἰς τὴν ίδον Ακαδημίας.

οἶκον τοῦ Δοῦκα: δέν μοῦ ήτον δυνατόν, διότι δέν ἔχω. Θὰ ἔγινετο βεβαίως ἔνα ωραῖον κτῆμα, και θὰ ἔσωσα τὴν πατρικήν μου γῆν. Υπομονή Ο Θεδς ήσας συγχωρέσση.

Η αἵτια αὐτῇ μοῦ ήνοιες παλαιὰς πληγὰς και μὲ ἐμελαγχόλησε και παιδεύω και σᾶς.

Ως σου ἔχραφα άπο τὴν ἔξοχην ποῦ ἐπήγαμε δύπως ξεκουρασθοῦμε άλιγον, έβρεχε, δλο έβρεχε, και βρέχει άκομη και ἔδω: άλιγον καλοκαίρι. Τώρα δοχίζουν διμήλαι ήσας πάῃ εἰς τὸν διάβολο.

Λοιπόν, Λύτρα, σᾶς χαιρετῶ μετὰ τῆς οἰκογείας σου, ώς πράτει και ή κουμπάρα Αρτεμις.

Ο Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 15/27 Ιουλίου 1896

Αγαπητὲ Λύτρα,

Έλαβα τὸ γράμμα σου, χαίρω ότι εἰσθε τώρα καλά, και ότι αἱ τρικυμίαι σου ήτον περαστικαί. Αὐτὰ έχει δι κόσμος, Λύτρα. Εμαδα ότι δέν θὰ υπάγης εἰς τὴν Τῆγον, γιατὶ έχετε μετακόμιστενα πουλάκι ήλθε και μοῦ τὸ εἴπε. Λυποῦμαι δι' αὐτό, διότι είμαι βέβαιος ότι θὰ γίνουν καλά έπειδὴ αἱ φωτογραφίαι είναι ἀδύνατοι και στραβαί. Δὲν έχεις τάχα φωτογραφίας άλλων σου έργων; στείλατε μου γρήγορα δύπως τὰς παραγγείλω. Μή μὲ ἀφήσης μονάχο, θέλω τὴν συντροφιά σου, μόνος μου θὰ ἔντρέπωμαι.

Τὴν κυρίαν σου ώς και τὰ τέκνα σου χαιρετῶ ώς κάμνει και ή Αρτεμις και τὰ παιδιά μου, σὲ δὲ ἀσπάζομαι και μένω

διότι ἔλπιζω ἔλπιζω εἰς τὸν Θεὸν ότι θὰ ἀξιωθῶ νὰ ίδω και αἰσθανθῶ τὸν ξαντόν μου ήσυχον. Εἴθε.

Τὴν μεγάλην εἰκόνα τὴν όποιαν ἔχω παραγγείλαν ἀπὸ τὴν Κυβένησιν ἔδω, δέν ἐτελείωσα ἀκόμη. Ελπίζω, ἀφοῦ μετὰ ἔνα μῆνα ἐπιστρέψω με τὴν οἰκογένειάν μου, ότι ἐντὸς άλιγον θὰ τελειώσω. Είμαι πολὺ κουρασμένος και θεωρῶ καθηκόν μου νὰ ἀναπαύσω τούλαχιστον ἐπὶ τρεῖς-τέσσαρας ἔβδομάδας τὸν φίλον σου Νικόλαν, τὸν δόποιον πατεκούρασεν ή φιλοτιμία νὰ είναι και δάσκαλος και καλλιτέχνης καλός. Συγγνώμην!

Η Αρτεμις ώς και τὰ τέκνα μου είναι καλά και σὲ χαιρετοῦν ώς και τὴν οἰκογένειάν σου. Τὸ ίδιον κάμνω και ἔγω και σὲ ἀσπάζομαι

Ο Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Όλα μου τὰ ἀδέλφια, γαμπρούς, ἀνήψια, παρανήψια, φίλους και γνωρίμους χαιρετείζω. Εἰς τὰ ἀδέλφια μου θὰ γράψω ἀπὸ τὴν έξοχήν. N. G.

Ο ΝΙΚΟΛΑΣ

Αγαπητὲ Λύτρα, Μόναχον, 12/24 Μαρτίου 1899

Έλαβα τὸ γράμμα σου χαίρω ότι είσαι καλά.

Σὲ εὐχαριστῶ ότι ἐφόρντισες νὰ λάβης τὸ μέρισμά μου ἀπὸ τὴν Έθν. Τράπεζαν. Λῶσε σὲ παρακαλῶ εἰς κάθε μου ἀδέλφι ἀπὸ 50 δρχ. και εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν ότι τους ἀργησα τὸ νέον ἔτος τὸν μποναμά των.

Ἐγώ καταγίνομαι εἰς τὴν μεγάλην μου εἰκόνα, τὴν όποιαν πρόπειτε νὰ ἔχω τελειωμένην εἰς τὰς 20 Μαΐου, διότι θὰ τὴν στείλω εἰς τὴν έδω παλλιτεχνικὴν. ἔκθεσιν. Εννοεῖς εἰς ποίαν συγκίνησιν εὑρίσκομαι, ἔργαζομαι ἀδιακόπως και ἔπειδη ζητῶ νὰ σκέπτωμαι και νὰ αἰσθάνωμαι ἀδιακόπως, είμαι τρομερὰ κουρασμένος· ἀλλα ήμποροῦσα ἀφοῦ τὴν παραδώσω νὰ ἔτρεχα ἔκει στὴν Τῆγο μας νὰ κάθωμαι σ' ἔνα περιγάλι και νὰ ξεκουρασθῶ, νὰ ζήσω. Σὲ βεβαιῶ ότι πολεμῶ πόλεμον δχι σὰν τὸν ίδιον σας, ἀλλὰ ἀντέχω μέχρι τελευταίας πνοῆς στὸ ταμπούρι μου, πρὸς δόξαν τῆς σημαίας μου. Μοῦ γράφεις ότι ήλθεν ἔνας μεσίτης και σὲ ἔβαλε νὰ μὲ ἔρωτησης ἔκανε τὸ πατρικόν μου τὴν ζωὴν διόλου πρακτικός, μόνον ὑπερήφανος και ντροπαλός, δέν ἔκαταδέχθηκα ούτε νὰ παρακαλέσω ή ἔνοχλήσω ή κολακεύσω ή δωροδοκήσω, ώς κάμνει δλος δι κόσμος. Και ἐνῷ ἀλλοι κατέροι μου διὰ τῶν μέσων αὐτῶν ζούνται, ή γλυκεία μου αὐτὴ ἐνθύμησις προσφέρει τὸν φίλον σου Νικόλαος ἔξακολονθει νὰ ζῃ ώς παιδὶ στενοχωρημένο, ώς παιδὶ δροφανὸς εἰς τὰ ξένα. Τὶ δηλαδὴ μοῦ προσφέρουν δι' αὐτὸν τὸ σπίτι.

Νὰ μὴ λυπηθῆς δι' αὐτὸν διόλου, Λύτρα μου,

¹ Γράφει διὰ τὴν πατρικήν του οίκιαν, ή όποια είσι τὸ βάθος ἔνδος μικρού ἀδιεξόδου δρόμου εἰς τὴν ίδον Θεμιστοκλέους δεξιά, άλιγον ποὺν φθάσωμεν εἰς τὴν ίδον Ακαδημίας.

ᾶξιαν, καὶ μολοντοῦτο ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ οὐκ
άξιαν διότι ὁ ἀγοράζων αὐτό, θὰ ὀφεληθῇ
βεβαιώς του δρομίσουν, συνδέων αὐτὸ μετὰ τοῦ
γειτονικοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν γνωρίζω ποσῶς
πῶς εἶναι αὐτοῦ αἱ τιμαὶ τῶν σπιτιῶν καὶ τῶν
θίκοπέδων, δὲν δύναμαι ποσῶν νὰ ἀποφανθῶ
καὶ πόσον τὸ πωλῶ· θὰ τὸ συλλογισθῶ ὅμως
ἔταν μοῦ προσφέρουν καλὴν τιμήν· διὰ 2-3
χιλιάδες δραχμὰς οὔτε λόγος νὰ γίνη διότι ἡ
ταῖς ἔχω αὐταῖς ἡ δὲν ταῖς ἔχω καὶ αὐταῖς, μοῦ
εἶναι τὸ ἕδιον. Ἐμένα τὸ σπιτάκι αὐτὸ μοῦ
ἐκδόσιταιεν ἄνω τῶν 12 χιλιάδων ἀπ' ἐκεῖνα τὰ
χρόνια.

Θὰ ἥτον βεβαιώς ἀπλουστέρα ἡ λύσις αὐτοῦ
τοῦ προβλήματος ἔταν εἶχα ἔγω νὰ ἀγοράσω
τὸ γειτονικὸν ἀλλὰ μέχρι τῆς σήμερον δὲν θέλει
νὰ με βιοηθῆῃ ἡ τύχη.

Η ΒΛΑΧΟΥΔΑ

Δημοτικὸ τραγούδι τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ δρόμου

p Μετρίως

Βλαχού - λα - νέρ ό - βό - λα -

γε - νά - ἀ - πὸ - ψη - λὴ - ύα - χού - λα, - κιό -

βλά - χος - κα - (μπό! - μπό! - γκέ! - γκέ! - γκέ - ἀ! ἀ!

ἄ!) κιό - βλά - χος - κα ρα - μό - νε -

βε κα - ρα - μό - νε - βε

Ἐὰν τὸ πατρικόν μου σπιτάκι τὸ δποῖον
ενδίσκεται εἰς ἀτυχὲς σημεῖον τῆς πόλεως, δὲν
πωληθῇ ὅπως τὸ πρέπει, δὲν πειράζει διόλου,
ἔλπιζω νὰ τὸ κάμω ἔνα μουσεῖον Γύζη, καὶ ὅν
δὲν ἔχη τὸν ἥλιον ἀρκετόν, ἐντούτοις ἔλπιζω ὅτι
θὰ φρεγγη ἀρκετά, καὶ μάλιστα ἀφοῦ οἱ ἀνθρώ-
ποι τὸ νοιάσουν.

Λοιπὸν δὲν τὸ πωλοῦμε, ἀλλὰ μᾶς ἐνδιαφέρει
νὰ μάθωμε πόσον μᾶς προσφέρουν.

Χαῖρε, Λύτρα. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώῃ
νὰ ξαναϊδωθῶμεν, τότε θὰ σὲ πάρω καὶ θὰ
πάμε εἰς τὴν Τήνο μας καὶ μοναχοὶ καὶ ἥσυχοι
θὰ τὰ εἰποῦμε ὅλα.

Εἴμεθα δλοὶ καλὰ καὶ σὲ ἀσπαζόμεθα.

Ο Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Η ΒΛΑΧΟΥΔΑ

- Βλαχούλα νέροβόλαγε
νάπτο ψηλὴ ραχούλα,
κι' ὁ βλάχος καραμόνεβε
ψηλὰ στὸ μετεοῖς.
- 5 Βλαχούλα μ', ποῦθε νέροχεσιαι;
κιάμ' ποῦθε κατεβαίνεις;
- Νάπτο τὴ μάννα μ' ἔρχουμαι,
στὰ πρόσατα πααίνω.
Πάω ἀλάτι καὶ ψιωμί,
- 10 τσιαρούχα τοῦ τσιοπάνη.
— Μπρὲ θηλυκὸ νταζέδικο,
μπρὲ θηλυκὸ ζαλήμι,
μπρὲ γιὰ ὁρβόλα κατὰ δῶ
μπρὲ γιὰ "λα ἀπὸ τὴ στάνη.
- 15 Νὰ φᾶς, οὐρέ, μανόγαλο,
νὰ φᾶς, ςέ, κουστουμάρι.
Να πῆς, οὐρέ, τυρόγαλο,
καὶ γάλα χωρὶς τρίχα.
Νὰ φᾶς κουλάστρα πυχτερή,
- 20 στάλπη καὶ ξεροτόνι.
- Καὶ γκεριμέζι ὅμορφο,
ώμορφοκαμωμένο.
Μουτζήμρα ἀπὸ τὴ στάνη μου,
καὶ πύχτρα μπουνπουτέντα.
- 25 Νὰ φᾶς οὐρέ βραστογαλιά,
νὰ φᾶς, οὐρέ, μπαζίνα.
Νὰ ιδῆς, οὐρέ, τὸ λάγι-ἀρνὶ^{τὴν}
τὴν ἀσπρη τὴν προβάτα.
- 30 Νὰ ιδῆς καὶ τὴν ἀράπω μου
τὴν ξιακουσμένη σκύλα.
— Ούρέ, βλάχε, καράβλαχε,
ὅδε μαυρολυγδομούρη,
- 35 οὐρέ τεῖνε φτοῦνα ποῦ μοῦ λές,
ἔφτοῦνα ποῦ μοῦ κρένεις;
Νὰ ὁρβόλήκω κατὰ φτοῦ
νάρθη κατὰ τὴ στάνη;
- 40 Ειέρεις τὸ ποὺλα εῖμη ἔγω
πὸ ποὺλα σειριά κρατιέμαι;
Ἐγώ εῖμη ἡ τσιούπρα τοῦ Ρουσσλά
τάνηψι τῆς Ζιαχάρως,
πῶχω τὰ χίλια πρόσατα,
τὰ πεντακόσια γίδια.
- Οὐρέ τί τσιαμπ(ο)νάει τὸ θηλυκὸ^{τὸ διαολοσπαρμένο ! . . .}
- 45 Ούρε τὸ διαολόσπαρμα
τὸ διαολογεννητούρι;
Γιὰ τήραξιε κακόμοιρο
μὴ μπᾶς καὶ εἰν' ἀλήθευτα ! . . .
- 50 Ούρε παιδί μ' καλόπαιδο,
μπρὲ θηλυκὸ παρμένο,
έλα μου δῶ κοκκόρω μου,
νεραϊδοζυγισμένη.
- Μπρέ, γιά "λα δῶ καὶ σίμωσε
νὰ διωτοβαρεθοῦμε.
- 55 Νὰ γκλείνουμε τὰ τζίνουρα
ζερβόδεξια τὰ μάτζα,
καὶ νὰ σιοῦ λιέω καὶ νὰ μοῦ λιές,
καὶ πάλι νὰ σιοῦ λιέω.
- Νὰ ξεροκαταπίνουμε
νὰ ξερολαχταράμε,
χωρὶς νὰ μουφνταρέψιουμε,
χωρὶς νὰ δαγκωθοῦμε ! . . .
- Μὰ ὅχι, καὶ τὸ χάϊδεμα,
πρέπει, πουλί μου, πρέπει.
- 65 Μὰ σιάματι κένα φιλὶ^{δὲν πρέπει νὰ φιλιῶνται,}
κειὰ τὰ πουλιά ποῦνε μαζί,
έκειὰ τὰ περιστέρια;
- Δὲ μπᾶς ἀπ' κεῖ ποῦ ἔρχουσιαν
70 δὲ μπᾶς καταδιάλου...
- Τί λές διαολοζιάγαρο
"π' δὲ νοιωθεὶς ἀπὸ δαῦτα;
Γιὰ κάνε πῶς καὶ δὲ μουτᾶς,
κι' ἀπὲ σὺ εἰς πιάν' ἡ γκλίτσια.
- 75 Σὲ πιάνω φτοῦκα τώρα δά,
πῶς πιάνω τὴ μιλιώρα.
Καὶ σὺ εἰς πετάω ἐδὼ πά,
καὶ κάνω κατὰ πέρα.
- Πάνου στὸ Κιόσι στὴ σπηλιὰ
στὸ Ζιάστανο στὴ Γράβα,
καὶ χάνουμαι στὸ Μπαρναβό,
καὶ κεῖ σὺ λογαριάζιω.
- Κι' ἀπ' ἀς τὸ μάθη κι' Ἀγγελής
κι' ὁ γέρο - Σιακαράκας.

Τὸ τραγούδι, ἡ Βλαχούλα, εἶνε πολὺ γνωστὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον, Στερεάν, Θεσσαλίαν, Ἡπειρον καὶ Μακεδονίαν. Ἐννοεῖται, μὲν μερικὰς παραλλαγὰς εἰς τὸ ποιητικὸν μόνον μέρος. Εἶνε ἀπὸ τὰ τραγούδια ἐκεῖνα, ποὺ τραγουδοῦν στὸ χορὸν καὶ στὸ δρόμο. ἢ καὶ τὰ μεταχειρίζονται ὡς ἐπωδόν, (πιστρόφια, γυρίσματα), στὸ τέλος ἑκάστης μουσικῆς περιόδου, τραγουδῶν τοῦ τραπεζιοῦ, τῆς τάβλας ἢ καθιστά. Χορεύεται δὲ κατὰ πολὺ διάφορον τρόπον, κατὰ τὸν ωνθμὸν καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῶν χορευτῶν, ἀπὸ τὰ πηδητὰ (ἀρβανήτικα, τσαμίκα), καὶ τὰ συρτὰ χορευτικὰ τραγούδια. Οἱ χορευταί, ἀπλώνουν πλάγια τὰ χέρια, ὁστε, τὸ δεξὶ χέρι τοῦ καθενὸς νὰ φθάνῃ, ἀπλωμένο, ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν ὡς τὸν δεξιὸν ὅμον τοῦ δεξιοῦ του χορευτοῦ· καὶ τὸ ἀριστερό, κατὰ τὸν ἵδιον τρόπον, ὡς τὸν ἀριστερὸν ὅμον τοῦ ἀριστεροῦ του χορευτοῦ. Καὶ χορεύουν, κάμνοντας τοία βήματα πρὸς τὰ ἔμπρός (τὸ τρίτο πεταχτὸ καὶ λίγο ἀνοικτότερο μὲ κάμψιν, τσάκισμα), πρὸς τὰ ἔμπρός τοῦ δεξιοῦ γόνατος, καὶ συγχρόνως ὑψωσιν καὶ στήριξιν τοῦ ἀριστεροῦ, ὁστε νὰ σχηματίσῃ τοῦτο σχῆμα X μὲ τὴν κνήμην (καλάμι) τοῦ δεξιοῦ), καὶ τοία ὅπισθεν. Θὰ διετηροῦντο δὲ οἱ χορευταὶ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, χωρὶς νὰ φέρουν γύρω, ἐὰν δὲν ἔκαμπναν τὸ τρίτον βῆμα, πρὸς τὰ ἔμπρός,

ΣΗΜ. Στίχ. 1-5. *νέροβόλαγε* = κατέβαινε. — *καραμόνεβε* = παραμόνεβε, παρεφύλαττε. — *μετερζί* = μέρος περιβλεπτον, σκοπιά.

Στίχ. 5-10. πρόσατα καὶ πράτα (ιδίως ἐν Ἡπείρῳ καὶ Στερεοῖ) = ἀντί πρόβατα. — Πάω ἄλατι . . . Ἀπὸ τῆς 15 Ἀπειλούν ἔως τῆς 20 Τουνίου, οἱ ποιμένες, ἢν μὲν εὐρίσκουνται εἰς παραθαλάσσιον μέρος, ποτίζουν τὰ ποιμνιὰ των θαλάσσιον ὑδωρ, ἐὰν δὲ εἰς ὅρευνόν, θέτουν κάτε τόσο, ἐπάνω εἰς πλάκα, τριψιμένοι ἄλατι, ἀπὸ τὸ δύοπον τρώγουν τὰ πρόβατα, ἀφιμέροιζονται, ἀλατίζονται. Καὶ τρύπο κάμνουν διὰ νὰ νοσημεύῃ τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος παραγόμενα. Επομένων ἡ βλαχούλα ἐκόμιζε τὸ ἄλατι διὰ τὸ ποιμενικόν αὐτῷ σθεντο.

Στίχ. ιο-ιν. νταζέδικο και **νταζέτικο** = φρέσκο, της
δρασ. — **ζαλίκη**, και ποινότερα: **ζαλιάρκο**. Λέγεται
ιδίως ἐπὶ δρασίμων γυναικώς, προξενίους μὲ τὴν καλ-
λογίην της **ζέλλην** μέτρην. **Ἐξ** οὐ και δι μὲ **ἔπαρδάς**.

Ζαλιάρικο, ζαλιάρικο,
μικρό καὶ σκαυταλιάρικο . .

Στίχ. 15-20. μαρόγαλο = τὸ πρῶτο - πρῶτο, πρῷμο
γάλα τὸ δόπιον ἀλλεγούν ἀπὸ τὰ πρόβατα πρὶν ἀρχί-
σουν ταῦτα νὰ θηλάζωνται. — κωνσιουμάρι=τὸ φραγ-
τόν, μαρέρεμα, τὸ δόπιον κατασκευάζουν, ψήνοντες ἡ
πυραϊζόντες ὁμοῦ, ἔννισμένον νεόπυκτον ἀνάλατο τυρί,
μὲ βούτυρον, ἀλεύδι καὶ κτυπητὰ αὐγά.—καὶ γάλα χωρίς
τρίχα. Τοὺς ποιμένας, ἐπισκέπτονται εἰς τὴν στάγη μῆ-
ποιμένες, ζευγολάτες, διὰ νὰ φᾶντε γάλα. Διότι δὲ πολ-
λοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτας αἴτοις, εἰνε συχνάτεροι: αἱ
ποιλὸν ἀπατητικοί, διὰ νὰ τοὺς κόψουν τὸ σῆσε κέλλα οἱ
ποιμένες, μετέρχονται τὸ ἔτης διαβολικὸν μέσον. Διότι

ἀνοικτότερον. Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ χοροῦ εἴνε
Ἡπειρωτικόν. Ὄνομάζεται δὲ ὁ χορός του,
μαζωχτὸς ἢ κουνητός. Κάμινουν χορῆσιν αὐτοῦ
πολὺ σπανίως, καὶ μάλιστα περὶ τὸ τέλος τῆς
διασκεδάσεως, ὅταν εὑρίσκωνται εἰς μεγάλην
εὐθυμίαν, διὰ νὰ γελάσουν, νὰ χορατέψουν,
ὅπως λέγουν.

Ἔκουσα τὸ τραγούδι αὐτό, χορεύμενον ἀπὸ
ποιμένας, εἰς τὸ χωρίον Ἀγριομάζι τῆς Νεμέας.
Εἰς τὸν δῆμον αὐτόν, ὡς καὶ τοὺς δήμους Στυμ-
φαλίας, Φενεοῦ καὶ ἐν γένει τὰ δρεινὰ μέρη τῆς
Κορινθίας, εἶνε ἔγκατεστημέναι, ἀπὸ χρόνων,
πλεισται ὅσαι ποιμενικαὶ οἰκογένειαι ἐν τῆς Στε-
ρεᾶς. Οἱ ποιμένες οὗτοι, ἀπὸ τοῦ Ὁκτωβρίου
μέχρι Ἀπριλίου, (*Ἀγιωργιοῦ*), κατέρχονται καὶ
παραχειμᾶσσον εἰς διάφορα μέρη τῆς Καλαβρίας
καὶ Τροιζηνίας. Τοὺς δνομάζουν δέ, διακριτικῶς,
οἱ καθ^τ αὐτὸ Κορίνθιοι, καραγγούνηδες ἢ καὶ
βλάχονς. Ἡ παρατηρούμενη λοιπὸν γλωσσικὴ^τ
προφορὰ εἰς τὸ ἀνωτέρῳ ἀστιμα, ἡ ὅποια δὲν εἴνε
καθόλου Πελοποννησιακή, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ
εἰς τοὺς ἀνὰ τὰ διάφορα δρεινὰ τῆς Κορινθίας
μέρῃ διεσπαρμένους Στερεολλαδίτας, Ρουμελιώ-
τας, οἱ δποῖοι διατηροῦν ἀκέραια, δχι μόνον τὸ
γλωσσικόν τους ἰδίωμα, τὰ ἥθη, ἔθιμα καὶ τὸν
βίον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ποιμενικὸν καὶ
δρεινὸν ἔνδυμα τοῦ Στερεολλαδίτου.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΗΣ

τώχουν σὲ κακὸ γὰρ τὰ πράματα (πρόβατα) νὰ τοὺς ποῦν καταφάνερα νὰ μὴν ξανάρθουν, γιατὶ τοὺς λιγοστενούν τὸ γάλα, ἥπιτουν εἰς τὸ γάλα, ποὺ τοὺς προσφέρουν, τρίχας ἀπὸ οὐφάν ἀλόγουν ἡ ὄνου, εἰς λεπτότατα τεμάχια κοιμένας. Τὸ ἀναμεμηγμένον οὐτῶν ἐκεῖνο γάλα, προκαλεῖ εἰς τὸν πίνοντα αὐτό, ἔμετον καὶ ἀκατάσχετον εὐκολιότητα. — κονιάστω=συσκευή ἀπὸ μαργύριο καὶ ταπικιὸν γάλα. Εἰς 2-3 διάκαδας γάλακτος ὥπτουν μιὰ χουλιαριὰ μαργύριο καὶ σχηματίζουν ἔνα εἶδος κρέμας.

— Τοις 125-126 Μαΐων — η οποίη θεωρείται ως η πιο σημαντική με κορυφήν χλωρού βουνόνδου, χλωρού καὶ ἀνάλατον τυ-
ροῦ, καὶ ἀλεύρου, τὰ δύο δὲ διοικοῦσσαν τὸ πολὺ τελευ-
ταῖον καὶ ὀλίγον γάλο, δίμῳ, τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, τὸ
διποίον δὲν τυροκομέται, βρασμένο μὲν ἀλάτι. — πόχτρα
μπονιμπονένα, καὶ κοινότερον: *μπαζίρα*, χλυδές=βρα-
σμένο γάλα μὲν ἀλεύρι ἀπὸ δραβοσίτη συνήθως.

Στίχ. 25 - 30. βραστογαλά = γάλα βρασμένο τεχνητό
μὲς ἀλατί. — λάγι-ἀρονί = δ ἔχων μαρδονή ή μᾶλλον καστα-
ρὸν τέρζημα αμνός. — σειριά, καὶ σοί = οἰκογενειακή
καταγωγή, γένος. — ταιούπρα = θυγάτρο, κόσον.

Στίχ. 50-55. *ινοαϊδονγισμένη=ή ώροφριά της, καλλονή της, είνε ίση, ζωγίζεται, μὲ τὴν καλλονὴν τῆς Νεράϊδας, - ϕωτοβαρεθύμε = ἐρωτοτροπήσουμε, ἐρωτυκτήθυμε.*

Στίχ. 55-60. τεῖνορα = βλέφαρα. — μοντᾶς = δὲν δέχεσαι, δὲν συγκατατίθεσαι. — γκλίσα καὶ κλίσα καὶ κλίτιος = ποιμενική οάβδος.

Στίχ. 75 - 80. φροῦνα = αὐτοῦ χάμου. — μιλώθα = θηλυ πρόβατον ἐνδὲ ἔτους. — Κισσὶ = μικρὸν δόρος.
Στίχ. 80 - 85. Λιάσταρο = βράχος ἀπότομος. — Γράβα = τοποθεσία τοῦ δύον τῶν Παρανάβων.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΩΣ ΗΡΧΙΣΕΝ ΕΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΕΡΓΩΝ

Σ υμπληροῦνται δύο ἔτη περίπου ἀφότου διὰ
βασιλικού διατάγματος ἡ Ἐλληνικὴ κυβέρ-
νησις ὥρισεν ἐπιτροπήν πρὸς σύνταξιν Ἰστορικοῦ
ἱεζικοῦ τῆς Ἐλληνικῆς γλώσσης. Ἐγράψθησαν
ἔκτοτε πολλὰ περὶ τοῦ ζητήματος, ἐν μὲν Ἐδ-
ρῷ πῃ διὰ νὰ ἔξαρθωσιν αἱ μεγάλαι ἐπιστημο-
νικαὶ δυσκολίαι τοῦ ἔργου καὶ δοθῇ συμβουλὴ
περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταρτίσεως αὐτοῦ, παρ'
ἡμῖν δὲ δυστυχῶς ἐπικρίσεις τινὲς μόνον τῶν
διαφωτιστικῶν τῆς Ἰδέας ἄφθων τοῦ καθηγη-
τοῦ Γ. Χατζηδάκι, ὃν τὴν ἡθικὴν εὐθύνην δὲν
ἀνελογίσθησαν κανὸν οἱ γράψαντες. Διὰ τοιούτων
μὲ βλέμμα περιωρισμένον καὶ ἀνεπιστημοσύνην
πρωτοφανῆ δημοσιευμάτων καὶ ἀλλων κακο-
βιούλων διαδόσεων ἐδηλητηριάσθη ἡ δυστυχῶς
οὐχὶ καταλλήλως παρασκευασμένη διὰ τοιούτα
ζητήματα Κοινὴ γνώμη παρ' ἡμῖν. Καὶ διὰ μὲν
τὰς πολλὰς δευτερευούσας Ἰδέας καὶ τὰ ἄλλα
ζητήματα τὰ συνδεόμενα πρὸς τὴν μεγάλην
ταύτην Ἰδέαν, θά πραγματευθῶμεν προσεχῶς
ἐντεῦθεν. Ἀρχίζομεν δὲ ἀπὸ τὸ σπουδαιότερον,
τί περίπου ἐπιδιώκει τὸ ἔργον τοῦτο καὶ πῶς
θὰ καταρτισθῇ, εἰς ποῖον σημεῖον ενδίσκονται
τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ποῖα προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι
ἔγιναν μέχρι τοῦδε.

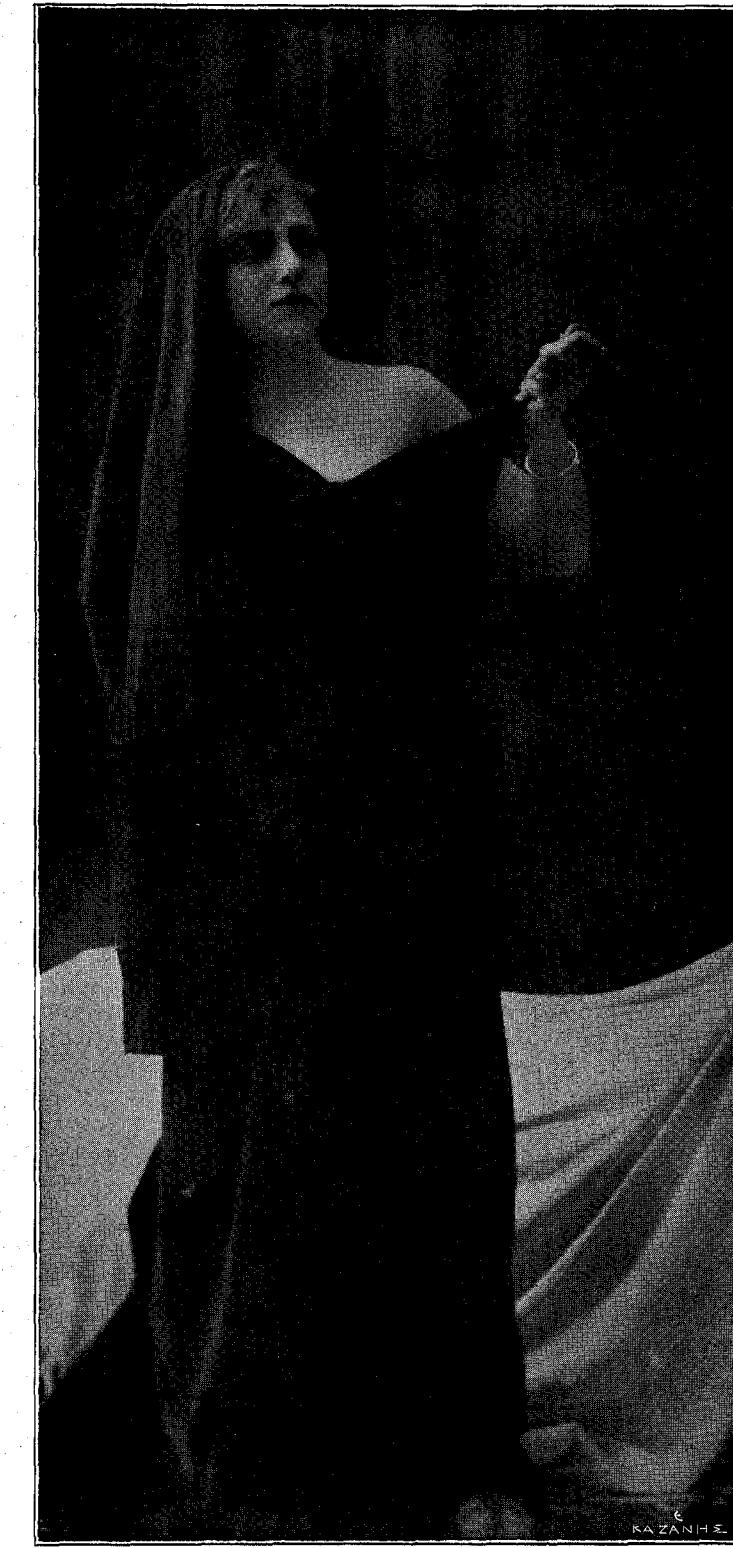
Τῶν μὲν ἄλλων ἐθνῶν αἱ φιλολογίαι καὶ γλῶσσαι πρὸ πολλοῦ ἔξετάζονται ἐν τῇ φιλολογικῇ ἔρευνῃ Ἰστορικῶς, οἵτοι ἀνευ διακοπῆς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον. Διὰ δὲ τὴν προνομιούχον διὰ τὴν ἐπιστήμην Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, τὴν μόνην ἐν τῷ κόσμῳ ἔχουσαν ἀδιάκοπον ἴστορίαν τριῶν χιλιάδων περίτου ἑτῶν, πολλὰ ἥσαν τὰ αἰτια καὶ αἱ προλήψεις διὰ νὰ μὴ συμβῇ τοῦτο ἐγκαίρως. Ἀλλ' εὐτυχῶς πρὸ δὲ λίγων δεκαετηρίων κατωρθώθη τοῦτο ἐν Ἐνδρώπῃ, καὶ παρ' ἡμῖν δὲ διὰ τῆς ἐπιδράσεως πολλῶν λογίων ἥρχισε νὰ ἐπικρατῇ καθαρωτέρα ἀντίληψις τῶν πραγμάτων, νὰ χωρίζωνται δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην αἱ διάφοραι προλήψεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέφερον τὴν σύγχισιν μέχρι τοῦδε. Τοιουτορόπως κατωρθώθη νὰ ἐπεκταθῇ ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ γράμματα ἀσχολία εἰς ὅλας τὰς μεταγενεστέρας περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας μέχρι σήμερον, νὰ ἔξετάζεται ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία οὐχὶ μόνον ὠρισμένης περιόδου, τῆς ἀρχαίας, ὡς ἐγίνετο πρὸ ἑτῶν, νὰ ἔρευνᾶται δηλαδὴ ἡ ἴστορία αὐτῆς. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ μέγα κατόρθωμα τῆς ἐπιστήμης στηρίζεται ἡ ἴδεα τοῦ Ἰστορικοῦ λεξικοῦ. Εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας βεβαίως ὡς ἐθνικὸν καθῆκον ἀνήκει πρὸ παντὸς νὰ συντάξωμεν τὸ

ένομίσθη ώς διαφθόρα και κατάπτωσις άναξία επιστημονικής έξετάσεως. Δεύτερον δὲ διότι τὰ πράγματα διὰ τὰς περιόδους ταύτας διλλάσσουν πλέον σημαντικῶς και ἀπαιτοῦσι κυρίως τὴν βιόηθειαν τῆς νῦν ζώσης γλώσσης και δὴ ήμῶν τῶν κατόχων αὐτῆς. Διότι ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων, δε τῇ Ἀττικῇ διάλεκτος διὰ τῶν κατηήσεων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μεταδοθεῖσα πανταχοῦ ἔγινε κτῆμα κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, ἥρχισε νὸ τελῆται εἰς μέγα μέτρον ἡ μεταβολὴ ἐκείνη, διὰ τῆς δποίας ἔξελισσομένη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα κατήντησεν εἰς τὸ σημεῖον, εἰς δὲ ενδίσκεται σήμερον εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ εἰς τοὺς διαφόρους τόπους ὅπου διμιεῖται γλῶσσα Ἑλληνική. Ἐδῶ λοιπὸν μετατοπίζεται ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ ἴστοριοῦ λεξικοῦ και ἐντεῦθεν θὰ ἀντληθῇ ἡ κυρία ἰδέα, κατὰ τὴν διόποιαν θὰ ἐκτελεσθῇ τοῦτο.

Ως δεδομένον λοιπὸν θὰ ληφθῇ και ὑπὸ ἔποιψιν πρώτου ὑλικοῦ και ὑπὸ ἔποιψιν ἔρμηνευτικῶν βιοηθμάτων ἡ βάσις τοῦ ἔργου, ἡ ὁρχαία περίοδος, ἐπὶ τῆς δποίας θὰ οἰκοδομηθῇ δλον τὸ ἄλλο οἰκοδόμημα. Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀποκλείεται ἡ ἀξία λόγου πρωτότυπος ἔργασία τῶν ἔργατῶν τοῦ λεξικοῦ, ἢτις δμως θὰ εἶναι μεγάλη διὰ τὰς ἐπομένας περιόδους. Θὰ ἔξετάσωσιν οὗτοι δλα τὰ συγχράμματα τῆς μεταγενεστέρας περιόδου, τὰς ἐπιγραφάς, τὸ πλήθος τῶν ἀνασκαφέντων ἐν Αίγυπτῳ παπύρων, δι' ὃν ἐδημιουργήθη νῦν νέος κλάδος τῆς φιλολογίας, ἡ παπυρολογία. Περαιτέρω θὰ μελετηθῶσιν δλα τὰ συγχράμματα τῆς Βυζαντιακῆς περιόδου, τὰ αὖξανόμενα δλονὲν διὰ νέων ἐκδόσεων ἀφότου ἀνεκαινίσθησαν πρό τινων αἱ Βυζαντιακαὶ σπουδαὶ, εἰς δὲ ἀκριβῶς θὰ δώσῃ ὥδησιν μεγάλην τὸ λεξικὸν τοῦτο. Θὰ γίνῃ δὲ πρὸς τούτοις και πλήρης κατὰ τὸ δυνατὸν συλλογὴ τοῦ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ τῶν Νεοελληνικῶν διαλέκτων, τοῦ δποίου μικρὸν μόνον συνελέχθη μέχρι τοῦδε. Πάντα ταῦτα μετὰ τῶν σχετικῶν φιλολογικῶν βιοηθμάτων θὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς μέγα ἀρχεῖον ἀλφαριθμικῶς, ἵνα ἔπειτα συνταχθῇ τὸ μέγα ἔργον. Τοιουτορόπως δὲ διὰ μὲν τοῦ λεξικοῦ θὰ δοθῇ μέγα επιστημονικὸν βιόηθημα εἰς πάντας τοὺς ἀσχολούμενους περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ ἀρχείου θὰ χρησιμεύῃ διὰ μέσον πρὸς ἀναζωπύρησιν τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν παρ' ἡμῖν διὰ πρωτοτύπων φιλολογικῶν ἔργασιων. Θὰ ἐκτελέσωμεν οὕτω καθῆκον και πρὸς τὴν πατρίδα ἡμῶν και πρὸς τὴν παγκόσμιον φιλολογικὴν ἐπιστήμην καθόλου, συγχρόνως δὲ θὰ ἀναδείξωμεν και τὴν Ἑλλάδα κέντρον σημαντικὸν κινήσεως φιλολογικῆς. Πολλάκις δὲ μέχρι τοῦδε σύνεστησαν τοῦτο εἰς ἡμᾶς οἱ ἐν Εὐρώπῃ, φρονδοῦντες διὰ

ἐνταῦθα ἰδίως εἶναι τὸ στάδιον τῆς φιλολογικῆς ἀναδείξεως τῆς Ἑλλάδος.

Τοῦτο ἐν δλίγοις εἶναι τὸ σχέδιον και δ σκοπὸς τοῦ ἔργου, διὰ τοῦ δποίου τιθεμένης ὡς ἀφετηρίας τῆς ἀρχαίας, τῆς δὲ Νεοελληνικῆς τῆς πληρέστερον διασωθείσης και σαφοῦς ἡμῖν χρησιμοποιουμένης ὡς ἀποτελέσματος τῆς δλης ἴστορικῆς ἔξελιξεως, θὰ ἐνθῶσιν εἰς σειρὰν ἀδιάσπαστον και αἱ ἄλλαι διάμεσοι περιόδοι εἰς ἐνιαῖον φιλολογικὸν μνημεῖον. Ὡς ὑλικὴ βάσις τοῦ ἔργου ἐτέθη ἄλλοτε ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κονδύλιον ἐτήσιον ἐκ 10,000 δραχμῶν ἐκ τοῦ Δωριδείου αἰληροδοτήματος, διὰ τοῦ δποίου ἥρχισεν ἡ ἐργασία ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τὸ βασιλικὸν διάταγμα ὥριζε και πόρους ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, συνίστα δὲ τὸ ἔργον και εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν φιλομούσων δμογενῶν. Ἀτυχῶς ἐπῆλθον ἔκτοτε γεγονότα, τὰ δποῖα ἡμπόδισαν τὴν κυβέρνησιν νὰ σκεψθῇ περὶ τούτου, δὲν εὑρέθη δὲ ἀκόμη και δμογενής τις, δ δποῖος νὰ ἀποφασίσῃ νὰ συνδέσῃ τὸ δνομα αντοῦ πρὸς τὸ μέγα τοῦτο μνημεῖον. Ἐν τῷ μεταξὺ δμως διὰ τῶν ὑπαρχόντων πενιχρῶν ὑλικῶν μέσων ἡ ἔργασία ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν. Περιωρίσθη δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ εἰς τὸ μᾶλλον ἐπεῖγον τμῆμα τοῦ ἔργου. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ Νεοελληνικόν. Διὰ τὰς ἄλλας περιόδους ὑπάρχει ἡδη ἐν ἐκδεδομένοις και ἀνεκδότοις ἀκόμη ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης μνημείοις τὸ πρῶτον ὑλικόν. Ἐν τῇ Νεοελληνικῇ δμως, ἀν και ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τονίζεται τὸ ἐπεῖγον τοῦ πράγματος, τὸ πρῶτον ὑλικὸν μένει κατὰ μέγα μέρος ἀκόμη ἀσύλεκτον εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ και βαθμηδόν ἐκβάλλεται και χάνεται πρὸς μεγίστην βλάβην τῆς ἐπιστήμης ὑπὸ τῆς κοινῆς γλώσσης τῆς διὰ τῶν σχολείων και ἐκ τῶν κέντρων μεταδιδόμενης και εἰς τὰ ἀπώτατα σημεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπρεπε λοιπὸν πρὸ παντὸς νὰ ληφθῇ φροντὶς νὰ συλλεχθῇ και τὸ ὑλικὸν τοῦτο. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ συστηματικῶς και ἐπιστημονικῶς πλέον ἐνέργεια πρὸς τοῦτο, ἀπεφασίσθη νὰ καταρτισθῇ ἐπιστημονικὸν τι Νεοελληνικὸν λεξικόν, δπεο μέλλει νὰ περιλάβῃ πᾶν τὸ μέροι τοῦδε γενόμενον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον και νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ὑπόδειγμα και τὴν βάσιν πρὸς περαιτέρω συλλογὴν τοῦ ἄλλου ὑλικοῦ. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος και δι' ἐπισήμων συστάσεων τοῦ ὑπουργείου και δι' ἴδιωτηκῆς πρωτοβουλίας πολλῶν φιλοτίμων συλλογέων συγκεντρωθῇ ἀρκετὸν ὑλικόν, ὑπάρχουσι δὲ ἡδη και τίνα ἀτελῆ σχετικὰ λεξικὰ ὡς βιόηθηματα. Πολλοὶ ἡμέτεροι και ξένοι ἐπιστήμονες ἐπίσης εἰργάσθησαν σπουδαίως ἐπὶ τῆς Νεοελληνικῆς. Ἡ ἐν Ἀθήναις Γλωσσικὴ ἐταιρία ἔτι διὰ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Χατζηδάκι ἀπὸ πολλῶν

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΠΟΥΛΗ ΩΣ MONNA BANNA

ΚΑΖΑΝΗΣ

έτῶν διὰ τῶν διαγωνισμῶν της εἰργάσθη πρὸς συναγωγὴν ὑλικοῦ. Οἱ ἐν Κωνσταντινούπολει Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος πρὸς τοὺς τοῦτοις διὸ τοῦ Σωγραφείου διαγωνίσματος συνήγαγεν ἐπὶ σειρὰν ἔτῶν ἵκανα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Πάντα ταῦτα συνήχθησαν εἰς συστηματικὸν ἀρχεῖον κατὰ τὸ διαιρεῦσαν ἔτος, ἔγινε δὲ καὶ ἐκκλησὶς πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους λογίους τοὺς ἔχοντας σχετικὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συλλογὰς ὑλικοῦ, ἐκ τῶν δποίων δ. Μ. Δέφνεο ἔχαρισεν ἥδη εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην τὴν συλλογὴν

τοῦ, ἀλλων δὲ ἀναμένεται ἡ προσεχῆς ὑποστήριξις. Οὕτω ἐντὸς δύο ἢ τριῶν μηνῶν ὅταν συγκεντρωθῇ εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ γραφεῖον τοῦ λεξικοῦ σχεδὸν πᾶν τὸ μέχρι τοῦτο ἴδιωτικῇ καὶ ἐπισήμῳ πρωτοβουλίᾳ προαχθέν, ἵνα ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἔτῶν ἀρχῆς εἰς πέρας τὸ ἐπὶ μεγάλαις ἐλπίσι πρόχειρον τοῦτο Νεοελληνικὸν λεξικόν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ εὐελπιστοῦμεν δτὶ ὅταν εὑρεθῶσι τὰ ὑλικά μέσα, ἵνα τεθῇ εἰς ἐνέργειαν καὶ ἡ δηλ ἐργασία τοῦ μεγάλου ἰστορικοῦ λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

A. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ (ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ)*

24 Τουλίου... (Αὔγου)

Σημερόνει!

Ξύπνα... Τίναξε ἀποπάνω σου τὴν χρυσόσκονη τοῦ ὀνείρου κι' ἀνοίξε τὰ μάτια σου στὸ αὐγινὸν φῶς, τὰ στήθια σου στὶς δροσινὲς πνοές. Καὶ πές: "Ἡ ζωὴ εἶναι ὠδαία. Κι' ὅμα τὸ πῆς, πίστεψέ τον βαθειά, τόσο βαθειά, δο ποὺ νάναγαλλιάσῃ ἡ ψυχὴ σου καὶ νὰ μεθύσῃ τὸ εἶναι σου δηλ ἀπὸ εὐτυχία. Πές: "Ωμορφος εἶναι ὁ κόσμος, οἱ ἀνθρώποι καλοί, οἱ γυναικες ἀγγέλοι, ἡ ζωὴ θαῦμα. Καμάρωσε τὸ καθετὶ δξω καὶ μέσα σου: Φῶτα, χρώματα, σαλέματα. Δόξασε μὲ τὴν χαρά σου τὸ καθετὶ: Τὸν ἔφωτα, τὴν φιλία, τὴν στοργή. Κύτταξε μὲ τρομάρα τὸν μέσα σου κόσμο: Τὴν σκέψη, τὴν φαντασία, τὴν θέλησι, τὴν δρμή, τὴν ἐπιθυμια. Φίδια γεμάτη εἶναι ἡ ψυχὴ σου. Κ' ὑστεροκλείσε τὰ μάτια σου, σβύσε τὴν ὑπαρξία σου στὸ σκοτάδι καὶ πές: Τίποτα δὲν ἀξεῖται τὸν κόπο καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Νὰ πεθάνω μονάχα, νὰ σβύσω, νὰ ἔχεσθω φιλιά, τραγούδια, χορούς, ὀνείρατα. Φαρμάκι τὰ φιλιά, ψέμα τὰ τραγούδια. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια, ποὺ χρεούνε, βογγάνε οἱ πεθαμένοι. Περιγέλιο τὸ δνειρό. Ωραῖος εἶναι μονάχα ὁ θάνατος, καὶ τίποτα δὲν εἶναι δξω ἀπὸ τὸν ζωή.

Γύρε, ἀποσταμένο κοριμί, ἀπάνω στὸ χλωμὸ χορτάρι καὶ ἀνάδεψε τὰ πικρά σου χείλια καὶ τραγούδα κατάχαμα στὴν γῆ τὴν μεγάλη ἐλεγέναι τῆς Θολίψης.

Ξύπνα καὶ τραγούδησε τὸ μεγάλο διηθύραμβο τῆς Χαρᾶς!

24 Τουλίου... (Δειλινό)

Σούρπωσε!

Γύρε, τώρα, ἀποσταμένο κοριμί, κουρασμένη ψυχὴ, γύρε, ἥσκε τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἀπάνω στὸ χλωμὸ χορτάρι. Σκύψε τὰ μάτια σου στὸ χῶμα, κατάπιε τὸν ἀναστεναγμό σου, πνίξε τὸ κλάμα

* «Παναθήναια» 30 Σεπτεμβρίου.

τίποτα στὴν ψυχὴ μας. Απολύτως τίποτα σὲ βεβαιόνω.

29 Τουλίου...

"Ολα τὰ μεγάλα, τὰ δυνατά, τὰ πάνοκτα, βράχοι, δένδρα, καταρράκτες, θηρία, ἀνέμοι, στοιχεία, στὸ βουνὸν ἀπάνω ἔχουνε στήσει τὸ χορό τους. Κι' ὅλα πάλι τὰ μικρά, τ' ἀδύναμα, τὰ λιγόψυχα—λογικούδια, μαμούδια, δροσοσταλίδες, πουλάκια, λαμπτυζίδες χαίρονται ἔνοιαστα τὴν δική τους τὴν ζωούλα κοντά σ' ἐκεῖνα. Καὶ δὲ ἔρεις ποιὰ εἶναι τὰ πιὸ ὄμορφα καὶ τὰ πιὸ περηφρανα. Ἡ δροσοσταλίδα ἀναγελάει τὸν καταρράχη. Τὸ μαμούνι δὲ νοιάζεται τὸ πέρασμα τοῦ θεριοῦ. Καὶ τὸ φηλὸν πλατάνι σκύβει καὶ χαιρετάει ἐρωτικὰ τῷ μορφῷ χαμομῆλη, ποὺ δροσίζεται στὸν ήσκοι του. Τὸ καθετὶ περηφρανεύεται γιὰ τὴν ζωὴ του καὶ τὰ κάλλη του, καὶ τίποτα δὲν θέλει νάναι ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἶναι. Ανάμεσα στὰ μεγάλα καὶ στὰ μικρά, στὰ δυνατὰ καὶ στὰ ἀδύνατα, τί εἶσαι τάχα, ἀχρόταγη ψυχὴ; Εἶσαι ἡ δροσοσταλίδα ποὺ λάμπει στὸ χορτάρι, γιὰ εἶσαι ὁ καταρράχης ποὺ γκρεμίζεται ἀπὸ τὸν θεόρατον τοῦ βράχου τὴν κοφή; "Ο, τι κι' ἀνείσαι, μεῖνε αὐτὸ ποὺ εἶσαι. Αν εἶσαι ὁ δυνατός, δούλεψε ὄμορφα τὴν δύναμι σου. "Αν εἶσαι ὁ ἀδύναμος καὶ ὁ μικρός, ἀγάπησε τὸν δική σου καὶ θὰ ξανανθίσῃς μὲ νέα δροσιά, γιατὶ θάγαπήσῃς δόλα τὰ πάντα γύρω σου. "Η περηφάνεια πνίγει τὴν ἀγάπη, καὶ χωρὶς ἀγάπη, ίσως νὰ ὑπάρχῃ ζωὴ, μὰ τέχνη δὲν διάρχει. Μιὰ πέτρα νὰ ζωγραφίσῃς, ἔνα φύλλο ἔρεδο νὰ τραγουδήσῃς, πρέπει νὰ τὰγαπήσῃς πρῶτα, νὰ τὰγαπήσῃς μὲ δόλη τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς σου. Μά, πάλι σὲ ρωτάω, γιατὶ νὰ περηφρανεύεσαι; "Η τέλην σου στὸ τέλος δὲν ἀξεῖται τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὴ λειτουργία ἐνὸς φυτοῦ ποὺ ἀνεβάζει ἀπὸ τὸ χῶμα, μὲ τὸν πλούσιον χρυσὸν τῆς γῆς, τὰ χρώματα, τὰ σχήματα, τὶς εὐωδίες. "Ολη σου η δόξα, τῆς Φύσεως δόξα εἶναι. "Αν ἐπιμένῃς νὰ περηφρανεύεσαι, πάει νὰ πῆ πώς εἶσαι ἔνας ἀνόητος ἀνθρώπος — καὶ τὸ χειρότερο — ἔνας ιακὼς ποιητής.

Νᾶσαι ποιητής. Καὶ νὰ περηφρανεύεσαι. Γιατὶ; Γιατὶ ὁ ἔρωτας σοῦ καίει τὰ στήθια; Κύτταξε πόσοι ἔρωτες ἀνάβονταν διάλυγμα σου. Μιὰ μυγίτσα ποὺ χορεύει μέσα σὲ μίαν ἀγκίδα, ἀγαπάει πιὸ δυνατὰ καὶ πιὸ τρελλά ἀπὸ σένα. "Ἡ γιατὶ τραγουδεῖς; Εἶναι τραγούδια γύρω σου, ποὺ ποτὲ δὲν ἔφτασες τὴν γλύκα τους. "Ἡ γιατὶ ἡ ψυχὴ σου ἀνοίγεται στὶς ὁμορφιές τοῦ κόσμου; "Ο κορυδαλὸς ποὺ ψηλόνει στὸν οὐρανὸ καὶ μεθάει ἀπὸ φῶς καὶ βλέπει κάτω του καὶ καμαρόνει τὰ θαύματα τῆς γῆς, χαίρεται τὴν ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τὴν τραγουδεῖ δο δὲν τὴ χάρηται κανένας ποιητής. "Ἡ γιατὶ ντύνεις τὴ σκέψη σου μὲ τὰ λαμπρὰ καὶ πλούσια χρώματα καὶ τὴν σπάνια σχήματα τάρρωνικά καὶ τὰ ταιριασμένα; "Ἡ ψυχὴ ἐνὸς ἀγριολούλουδου ντύνεται πιὸ βασιλικά ἀπὸ τὴ δική σου. Καὶ περνᾶς περήφανος, τὸ κεφάλι ψηλά, ἀνάμεσα στὴν πλάσι. Πόσο ἀσχημα σοῦ στέκει ἡ περηφάνεια σου. Κατέβα κατά ποτὶ στὴ γεματιὰ καὶ τίναξε τὴν ἀποπάνω σου κι' ἀφίσει τὴν νὰ τὴν πάρῃ τὸ δέμα. Καὶ σὰν γίνης ταπεινὸς σὰν τὸ χορτάρι, τότε θὰ χαρῆς πλέοντα τὴν ὁμορφιὰ τῆς Πλάστης καὶ τὴν ὄμορφιὰ τὴ δική σου καὶ θὰ ξανανθίσῃς μὲ νέα δροσιά, γιατὶ θάγαπήσῃς δόλα τὰ πάντα γύρω σου. "Η περηφάνεια πνίγει τὴν ἀγάπη, καὶ χωρὶς ἀγάπη, ίσως νὰ ὑπάρχῃ ζωὴ, μὰ τέχνη δὲν διάρχει. Μιὰ πέτρα νὰ ζωγραφίσῃς, ἔνα φύλλο ἔρεδο νὰ τραγουδήσῃς, πρέπει νὰ τὰγαπήσῃς πρῶτα, νὰ τὰγαπήσῃς μὲ δόλη τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς σου. Μά, πάλι σὲ ρωτάω, γιατὶ νὰ περηφρανεύεσαι; "Η τέλην σου στὸ τέλος δὲν ἀξεῖται τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὴ λειτουργία ἐνὸς φυτοῦ ποὺ ἀνεβάζει ἀπὸ τὸ χῶμα, μὲ τὸν πλούσιον χρυσὸν τῆς γῆς, τὰ χρώματα, τὰ σχήματα, τὶς εὐωδίες. "Ολη σου η δόξα, τῆς Φύσεως δόξα εἶναι. "Αν ἐπιμένῃς νὰ περηφρανεύεσαι, πάει νὰ πῆ πώς εἶσαι ἔνας ἀνόητος ἀνθρώπος — καὶ τὸ χειρότερο — ἔνας ιακὼς ποιητής.

[Απολογιθεῖ]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ

Ο 'Ανδρόνικος εἶναι ὁ τέλειος Βυζαντινὸς τύπος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, μὲ δλας του τὰς ἀρετὰς καὶ δλα τὰ ἐλαττώματα. "Ψηλὸς — λέγουν δτὶ είχε ψύχος δ ποδῶν —, δυνατὸς σὰν Ἡρακλῆς καὶ καλοκαμιωμένος. "Η ἐμορφιὰ του, δπως εἶπε ἔνας σύγχρονος, ἔξιζε τὸν θρόνον. "Ο χρονογράφος Νικήτας, ποὺ τὸν ἐγνώρισε καλά, τοῦ ἔκαμε ἔνα ἔμορφο καὶ λεπτὸ σκίτσο. Φορεῖ μακρὺ ἱμάτιον μενεξελί, σκοῦφον μὲ γωνιες

στοχτί, καὶ χαϊδεύει τὰ μαῦρα καὶ σγουρὰ γένεια του μὲ μίαν κίνησιν ποὺ συνήθεις ὅταν ἦτον ταραγμένος ἡ ὀργισμένος. "Ἐκ φύσεως δυνατός, θαυμάσιος εἰς δλας τὰς ἀσκήσεις, διατηρῶν προσεπικὰ διὰ τῆς ἐγκρατείας, τελείαν τὴν ισορροπίαν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς κομψῆς ωμαλούτητος τῶν μελῶν, ἀπόροσθητος ἀπὸ ἀσθενείας, ἦτον τέλειος ἴπποτης, δ σημαιοφόρος τῆς μόδας. Εἰς τὸν πόλεμον, τὰ κατορθώματα του ἦσαν ἀθλοί

παλαδίνου. Νὰ τρέξῃ κατάμονος ἐναντίον τοῦ ἔχθρου ὀπλισμένος μὲ τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν λόγιην ποὺ ἔπαιρε ἀπὸ τὸν πρῶτον τυχόντα στρατιώτην, νὰ προχωρήσῃ ἔως τὸ κέντρον τῶν ἀντιπάλων καὶ νὰ προκαλέσῃ τὸν ἀρχηγὸν τῶν, νὰ τὸν ἀφοπλίσῃ μὲ ἔνα κτύπημα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ σῶσις καὶ ἀβλαβῆς εἰς τὰς βυζαντινὰς τάξεις, ἥτο ἀπλοῦν παιγνίδι δι' αὐτόν. "Οπως λέγει ἔνας σύγχρονός του συγχραφεύς, δι πόλεμος ἥτον ζωὴ του. Καλὸς στρατηγός, ὅταν ἥθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν ἐφαίνετο καὶ πεπειραμένος καὶ ἐφευρετικός. Εἰς τὸν πόλεμον ἥτο τὸ εἴδωλον τῶν στρατιωτῶν, εἰς τὴν πόλιν τὸ ὑπόδειγμα τῶν εὐγενῶν νέων.

Διάνοια ἔξαιρετικὴ ἐμψύχωνε τὸν ἀθλητὴν καὶ πολεμιστήν. Ἐμπρός του, λέγει ἔνας ἰστορικός, οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι ἔφαίνοντο ἀλληλινὰ ζῶα. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης καὶ ποικίλης μορφώσεως, εἶχε τὸ δῶρον τῆς εὐφραδείας, καὶ οἱ λόγοι του εἶχαν ἀκατανίκητον σχεδὸν τὴν δύναμιν τῆς πειθοῦς. Ἡτον φύσει εὔθυμος, εὐφυής, δημητηρός, κανένα μὴ φειδόμενος. Ἐβλεπε ἀμέσως τὸ γελοῖον καὶ ἥτο μοναδικός διὰ νὰ τὸ ἐπιδείξῃ. Τὸ θάρρος τῆς γνώμης του ἥτο γνωστὸν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ συγχρόνως ἐπίφοβον. Μὲ τὴν ψυχραιμίαν του κατώρθωνε νὰ ἔσφυγῃ τὰς δυσκολωτέρας περιστάσεις. Θαυμάσιος ὑποκριτής, ἔπαιζε δόλους τοὺς ὁρίους, κλαίων κατὰ θέλησιν. Οἱ σύγχρονοι τὸν ἀπεκάλουν χαμαιλέοντα καὶ Πρωτέα. Πάντοτε νικητὴς, ὅταν ἥθελε. Κανεὶς δὲν ἡμποροῦσε νὰ τοῦ ἀντισταθῇ· εἴκοσι φορὲς δὲν ἔξαδελφός του Μανουὴλ τοῦ ἐσυγχώρησε τὶς χειρότερες τρέλλες. Οἱ χρονογράφοι ἔγραφαν ἐπιεικῶς διὰ τὰ ἔλαττάματά του, καὶ ἡ σύζυγός του, τὴν δοπίαν ἀπατοῦσε μὲ τὸ παραπάνω, τὸν ἔλαττον.

Ψυχὴ ἀνήσυχη καὶ θολωμένη, προσπετής, βιαία καὶ ἐμπαθής. Ἡτο κληρονομικόν: δι πατήρ του Ισαάκιος δὲν πολλὲς φορὲς εἶχε συνωμοτήσει πατὰ τῆς βασιλείας Ἰωάννου, τοῦ ἀδελφοῦ του, εἶχε ζῆσει πολὺν καιρὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, δὲ μεγαλύτερος ἀδελφός του εἶχε νυμφεύθη τὴν κόρην ἐνὸς ἐμίδου μουσουλμάνου. Ὁπως ἔκεινοι, ἥτο καὶ δι πατρικούς τελείως ἀδισφορος διὰ τὰ ὅρηστευτικὰ ζητήματα· δλῶς τὸ ἐναντίον τῶν πλείστων Βυζαντινῶν, ἡσθάνετο ἀποστροφὴν πρὸς τὰς θεολογικὰς ἔριδας. Μὴ φοβούμενος οὕτε τὸν Θεὸν οὕτε τὸν διάβολον, — μολονότι ἥτο πολὺ δεισιδαίμων — δὲν εἶχε ἀρχάς, οὕτε πολὺ λεπτὴν τὴν συνείδησιν.

Τίποτε δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὸν συγκρατήσῃ οὕτε δι σεβασμὸς πρὸς τὴν ἡμικήν οὕτε τὸ αἰσθημα τοῦ καθήκοντος ἥ τῆς εὐγνωμοσύνης, ὅταν ἥθελε νὰ ἐπιδιώῃ μίαν του ἐπιθυμίαν ἥ φιλοδοξίαν. Ἡ συνωμοσία, ἥ προδοσία, ἥ ἐπιορκία ἥτο

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΜΥΡΑΤ
εἰς τὸν Πληρικὸν Κόσμον — «Νέα Σκηνὴ».

τίποτε δι' αὐτόν. "Ἐχων συναίσθησιν τῆς ἀξίας του, ὑπερήφανος διὰ τὴν καταγωγὴν του, εἶχε φιλοδοξίας ὑπερμέτρους. Νεώτερος ὀνειροπόλησε τὸν θρόνον. Εἰς δλην του τὴν ζωὴν δὲν ἔπαιρε ἐπιδιώκων τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου. Διὰ νὰ ἔκθρονίσῃ τὸν Μανουὴλ καὶ ἀργότερα τὸν νέον Ἀλέξιον, μετεχειρίσθη δλα τὰ μέσα, τὸ ξῖφος καὶ τὸ δηλητήριον, τὴν φαδιουργίαν καὶ τὴν βίαν, τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν σκληρότητα. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ τὸν κατέστρεψε τελείως ἥτον τὰ πάθη του. «Σὰν ἀλογο ὄχαλίνωτο» ἔτρεχε παντοῦ μὲ προπέτειαν ἥρεμον καὶ μὲ πλήρη περιφρόνησιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν. Ἀπαντοῦσε εἰς τὸν δρόμον του δραίαν γυναῖκα, ἥ καὶ ἤκουε μόνον νὰ διμιούσῃ

δι' αὐτήν; ἀμέσως ἐτρελλαίνετο καὶ διὰ νὰ τὴν κατακτήσῃ ἐμηχανεύετο τὰ πάντα. Καὶ ἐπειδὴ ἥτο γόνης, φαίνεται διτὶ ποτὲ δὲν εὑρῆκε ἀντίστασιν. Αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐρωτικαὶ περιπέτειαι τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ ἐνθυμῆσουν τὸν Δὸν Ζουάν· καὶ μὲ τὴν κακοήθειαν μὲ τὴν δόπιαν ἔξηρε τὰς περιπετείας του, ἐκπροσωπεύει τελείως τὸ: «μεγάλος αὐθέντης, ἀνθρωπὸς κακός». Καὶ δμως δ ἀνθρωπὸς αὐτὸς δ δόπιος ἐπεξήτησε δλοένα νέας συγκινήσεις, ἀστατος καὶ εὐμετάβλητος, ἔδειξε κάποτε πίστιν καὶ σταθερότητα.

"Οταν ἔγηρασε ἔγινε τρομερός. Διὰ νὰ συκρατήσῃ τὴν ἀρχηγὸν εἶχε κατακτήσει, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην νὰ ἔξυπνησῃ τὴν δρμὴν ποὺ τὴν εἶχε κατευνάσῃ κάπως ἥ ἡλικίᾳ, ἔγινε σκληρός καὶ ἀκόλαστος, ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη, καὶ εἰς τὴν κακίαν καὶ εἰς τὸ ἔγκλημα, διέσωσε ἔνα θαυμβὸν μεγαλεῖον. Φύσις δαιμονία, ἡμποροῦσε νὰ φέρῃ τὴν σωτηρίαν, τὴν ἀναγέννησιν εἰς τὴν ἔξηντειλιμένην βυζαντινήν αὐτοκρατορίαν: εἶχε ἀνάγκην ἴσως πρὸς τοῦτο δλίγην μόνον ἥμικήν. Δυστυχῶς τὰ μεγάλα του προτερήματα τὰ ἔχοησιμοποίησε μόνον εἰς τὸ κακόν, εἰς τὰς φιλοδοξίας καὶ τὰ πάθη του. Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ ὑπάρχει κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Καίσαρος Βοργία.

"Ἐπὶ τοιάντα χρόνια δι πατρικούς ἥτο ἡρως σκανδάλων καὶ περιπτετιῶν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὴν πόλιν.

Πρῶτος ἔξαδελφος τοῦ Μανουὴλ καὶ σχεδὸν συνομήλικός του (καὶ οἱ δύο εἶχον γεννηθῆ περὶ τὸ 1120) δι πατρικούς ἀνετράφη μαζὶ μὲ τὸν ἐπίδοξον διαδόχον τοῦ θρόνου. Ἀγαπῶντες ἔξιου τὸν ἀθλητισμόν, σύντροφοι εἰς ἐρωτικὰς περιπτετείας, εἶχον συνδεθῆ μὲ στενὴν φιλίαν. Ὁ Μανουὴλ διὰ πολὺν καιρὸν ἔσθάνετο βαθεῖαν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον κατόπιν εὑρέθησαν ἀντίπαλοι εἰς τὰς βλέψεις τῶν καὶ οἱ ἔχθροὶ τοῦ Ἀνδρονίκου τὸν ἔσυκοφάντησαν καὶ μολονότι ἐπῆλθε τελειωτικὴ ὥξης, δι αὐτοκράτωρ πάντοτε ἔσθάνετο ἐπιεικειαν πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον.

"Ο Ἀνδρόνικος δμως ἥτο ἀνθρωπὸς ἐπιυίνδυνος δι' ἔνα αὐτοκράτορας καὶ μολονότι δι πατρικούς ἔξαδελφον τὸν ἔτιμησε καὶ τὸν ἔχοησιμοποίησε εἰς τὸν πολέμους, καὶ τὸν ἔδειξε ἀγάπην, μία κρυφὴ δυσαρμονία ὑπῆρχε μεταξὺ των. Ὁ Ανδρόνικος δὲν ἡμποροῦσε νὰ λησμονήσῃ διτὶ δι πατρικούς, σπεύδων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ καταλάβῃ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, τὸν εἶχεν ἔγκαταλείψει εἰς τὴν τύχην του· ἔπεισε αἰχμάλωτος τῶν Τούρκων χωρὶς δι πατρικούς τίποτε νὰ κάμη διὰ νὰ τὸν ἔλευθερώσῃ· ἵσως μάλιστα νὰ ἥτον εὐχαριστήμενος ποὺ εἶχε ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ ἔνα τόσον ἀνήσυχον ἀνθρωπὸν. Ἐπιτότε,

μολονότι δι πατρικούς ἔφανη ἀφωσιωμένος πρὸς αὐτόν, τόσον ποὺ εἰς μίαν σκηνὴν, ἔπειτα ἀπὸ οἰνοποσίαν, ἔκινδυνεισε δι πατρικούς δια τὸν οἰνοποσίαν, πάντοτε παρεπονεῖτο δι πατρικούς διτὶ δὲν τοῦ ἔδωσε τὴν θέσιν ποὺ τοῦ ἔπρεπε ἀλλ' διτὶ δι πατρικούς παρεπονεῖτο εἰς ἄλλους καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν ἀνεψιόν του Ἰωάννην, τὸν δόπιον ἔμισον δι πατρικούς, τὰς τιμὰς ποὺ ἔδικαστον αὐτὸς νὰ ἔχῃ. Ἀλλὰ καὶ τὸν Μανουὴλ ἀπηχόλουν ἥ διαγωγὴ τοῦ Ἀνδρονίκου, αἱ ἀπόκρυφοι φιλοδοξίαι του, ἥ ἔλευθεροστομία του. Ἔνα ἐπεισόδιον ἐρωτικόν, τὸ δόπιον πολὺ ἔξεμεταλλεύθησαν οἱ ἔχθροὶ τοῦ

Ε. ΚΑΖΑΝΗΣ
Μ. ΜΥΡΑΤ
εἰς τὸν Γαμβρὸν τοῦ κ. Πουαρέ — «Νέα Σκηνὴ»

ΕΑΜΟΝΔΟΣ ΦΥΡΣΤ — "ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ",
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

Άνδρονίκου, έφερε τὴν τελικὴν φῆξιν μεταξὺ τῶν δύο ἔξαδέλφων κατὰ τὸ 1151.

Ο Ἀνδρόνικος ἦτο τότε περίπου τριάντα ἔτῶν. Ἡτο νυμφευμένος, ἡ σύζυγός του τὸν ἀγαποῦσε πολύ, καὶ εἶχε, μαζὶ της, ἔνα υἱόν, Μανουὴλ. Αὐτὸς δὲν ἤμποδίζε τὸν Ἀνδρόνικον νὰ συνδέεται στενώτατα μὲ τὴν ἔξαδέλφην του Εὐδοκίαν Κομνηνήν.

Η Εὐδοκία ἦτο ἀδελφὴ τῆς Θεοδώρας, ἡ δοποία ἦτο ἡ ἐπίσημος παλλακὶς τοῦ αὐτοκράτορος. Η Εὐδοκία ἦτο χήρα καὶ διὰ τοῦτο ἐνέδωκε ἀκόμη εὐκολάτερον εἰς τὸν δραῖον ἔξαδέλφον τῆς καὶ οὔτε ἐπροσπάθει νὰ κρύψῃ τὸν δεσμὸν των. Τὸ πρᾶγμα ἐγένετο μεγάλα σκάνδαλα εἰς τὴν αὐλὴν καὶ προπάντων ἔνεκα τῆς συγγενείας τῶν δύο ἔραστῶν. Η οἰκογένεια τῆς Εὐδοκίας, ίδιως ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ γαμβρὸς τῆς ἥσαν πολὺ ἐναντίον. Ἄλλα εἰς δλας τὰς πρὸς αὐτὸν παρατηρήσεις των, ὁ Ἀνδρόνικος ἀπαντοῦσε ἀστειευόμενος, καὶ ἀνέφερε πλαγίως, μὲ προπέτειαν, τὸν ἔρωτας τοῦ Μανουὴλ καὶ τῆς Θεοδώρας: «Πρέπει, ἔλεγε γελῶν, οἱ ὑπῆρχοι νὰ ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ ἄρχοντος καὶ διὰ τοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἴδιον ἔργοστάσιον (ἡ Εὐδοκία καὶ ἡ Θεοδώρα ἥσαν ἀδελφαὶ) πρέπει εἶξ ἵσου νὰ ἀρέσῃ». Ἄλλοτε πάλιν, εἰς ἔκεινους ποὺ ἤλεγχον τὴν διαγωγὴν του, ἔλεγε διὰ τὴν ἰδιαίτην του περίπτωσις ἦτο πολὺ διλγώτερον σοβαρὰ παρὰ ἡ τοῦ αὐτοκράτορος: Εἶναι συνδεδεμένος—ὁ Ἀνδρόνικος μετεχειοῦστο πολὺ κοινὴ φράσιν—μὲ τὴν κόρην τοῦ ἀδελφοῦ του· ἔγω μὲ τὴν κόρην τοῦ ἔξαδέλφου μου». Φαντάζεσθε πόσον τὰ λόγια αὐτὰ ἔξωργιζον τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας. Ο Μανουὴλ ἐσκέφθη

νὰ ἀπομακρύνῃ τῆς αὐλῆς τὸν Ἀνδρόνικον καὶ τὸν ἀπέστειλε τὸ 1152 εἰς τὴν Κιλικίαν, ἐναντίον τοῦ ἀριμενίου ἡγεμόνος Θόρου. Ἄλλ' ὁ Ἀνδρόνικος, δυσαρεστημένος διὰ τὴν ἔξοριαν αὐτῆν, ἔξετέλεσε τὸ καθῆκον του ἀπόδομόν τοῦ ἔχθρον νὰ διαφύγῃ· ἐνικήθη ἀφοῦ δύμως ἐπολέμησε γενναίως τέλος ἡναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν χώραν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Μετεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ο Μανουὴλ ἐν τούτοις, ἀγαθὸς ἡγεμών, ἥρκεσθη νὰ τὸν ἐπιτιμήσῃ δλως ἰδιαιτέρως κατόπιν τοῦ ἐνεπιστεύθη, μακρὰν πάντοτε τῆς αὐλῆς, δποὺ ἡ παρουσία του ἦτο δυσάρεστος, τὴν δρογήιαν εἰς τὰ οὐγγριακὰ σύνορα, μὲ τὸν τίτλον δουκὸς τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῆς Βρανίτσοβας.

Ἄπο τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκστρατείας τῆς Κιλικίας δ Ἀνδρόνικος είλε ὑπόπτους σχέσεις μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ιερουσαλήμ καὶ τὸν σουλτάνον τοῦ Ικονίου. Εἰς τὴν νέαν αὐτῆν ἐκστρατείαν συνέδεθη ἐπίσης ὑπόπτως μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ογγαρίας, σκοπεύων, δπως ἔλεγαν, νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν αὐτοκράτορα. Ἄλλ' ἡ ἀλληλογραφία του κατεσχέθη καὶ ἔγεινε γνωστὴ εἰς τὸν βασιλέα. Ο Μανουὴλ ἐφάνη ἐπιεικῆς καὶ αὐτὴν τὴν φρογὰν καὶ ἥρκεσθη νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ δουκάτον ἀπὸ τὸν προδότην καὶ νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Πελαγονίας, εἰς τὴν Μακεδονίαν, δποὺ τότε εὑρίσκετο ἡ αὐλή, διὰ νὰ εἴναι πλησίον του καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς πράξεις του. Εκεὶ δ Ἀνδρόνικος συνήντησε πάλιν τὴν Εὐδοκίαν, πρὸς τὴν δοποίαν εἶχε ἀρχίσει ν ἀποβλέπῃ ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ἐπ τῆς Κιλικίας. Ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὸ γεγονός, ἀνύποπτος τῆς παγίδος ποὺ τοῦ ἐστησαν οἱ συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας, ἐπανέλαβε τὸν ἔρωτας του «νομίζων, δπως λέγει ἔνας χρονογράφος, διὰ δρός τῆς Εὐδοκίας ἦτο ἀρκετὸν ἀντιστάθμισμα δι ὅλους τοὺς κινδύνους ποὺ διέτρεχε». Τότε ἀκριβῶς δ Ἰωάννης, δ ἀδελφὸς τῆς Εὐδοκίας, καὶ δ Ἰωάννης δ Καντακουζηνός, δ γυναικάδελφός της, διέβαλον τὸν Ἀνδρόνικον εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐπροσπάθησαν μάλιστα νὰ τὸν δολοφονήσουν.

Μίαν ἥμέραν δ Ἀνδρόνικος καὶ ἡ ἐδωμένη του εὑρίσκοντο εἰς τὴν σκηνὴν τῆς. Οἱ συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας ἔμαθαν τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν ἐστησαν ἐνέδραν. Ἐτοποθέτησαν ἀνδρας ὀπλισμένους πλησίον τῆς σκηνῆς διὰ νὰ τὸν φονεύσουν δταν θὰ ἐξήρχετο. Ἄλλ' ἡ Εὐδοκία ἦτο ἐξυπνη καὶ ἔμαθε, ἀγνωστὸν πῶς, τὴν συνωμοσίαν. Μολονότι ἔκεινην τὴν στιγμὴν εἶχε ἀλλοῦ τὸν νοῦν της, λέγει δ χρονογράφος, παρετήρησε διὰ ἐπεισικλων τὴν σκηνὴν καὶ τὸ εἰτε εἰς τὸν ἔρωταν της. Ο Ἀνδρόνικος σύρει τὸ μακρὸν ἔνφος του καὶ ἔτομαζεται νὰ πωλήῃ ἀκριβὰ τὴν ζωὴν του. Ἄλλ' ἡ Εὐδοκία ἐσκέ-

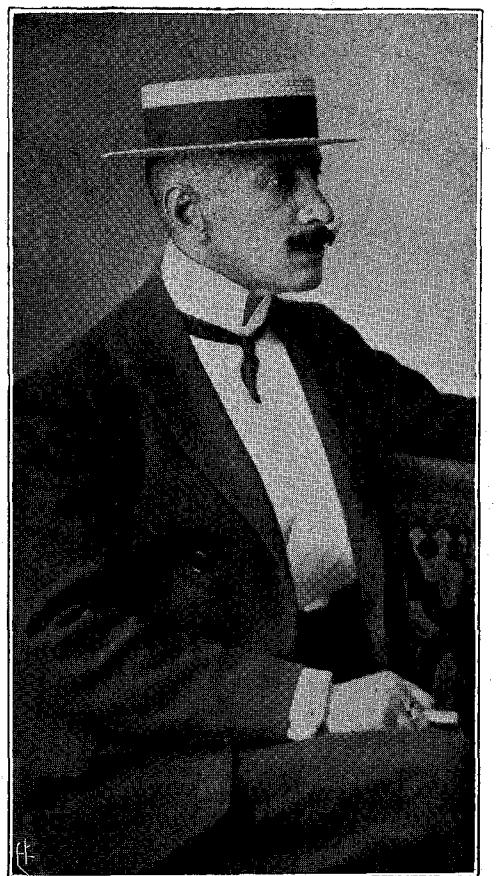
φθη διαφορετικά. Τοῦ ἐπρότεινε νὰ φορέσῃ γυναικεῖα φορέματα: μὲ δυνατὴν φωνὴν, ὃστε ν ἀκουσθῆ ἔξω, θὰ ἐφώναξε μίαν τῆς ὑπηρέτρων διὰ νὰ ἀνάψῃ φῶς, καὶ δ Ἀνδρόνικος θὰ ἐξήρχετο μετημφιεσμένος ὡς ὑπηρέτρια χωρὶς νὰ τὸν ὑποπτεύθων. Ἄλλ' ἐκεῖνος δὲν ἥθελε τίποτε ν ἀκούσῃ. Ἐφοβεῖτο τὸ γελοῖον ἀν τυχὸν ἀνεκαλύπτετο καὶ ἐδήλωσε διὰ ἐπροτιμοῦσε ν ἀποθάνη παρὰ ν ἀτιμασθῆ μεταμφιεζόμενος. Καὶ ἔξαφνα ἔσχισε μὲ τὸ σπαθὶ τὴν σκηνὴν, ἐπτήδησε ἐπάνω ἀπὸ τὰ σχοινιὰ καὶ τὸν μικρὸν τοῖχον δποὺ ἡ σκηνὴ ἦτο ἀκουμπισμένη· οἱ ἄνδρες οἱ δοποί περεμόνευαν ἔμειναν ἔκθαμψιοι χωρὶς νὰ ἥμποροιν νὰ κινηθοῦν ἀπὸ τὴν θέσιν των.

Ἄλλος χρονογράφος προσθέτει διὰ δεν τοῦ ἥρκεσε τὸ κατόρθωμά του αὐτὸν καὶ ἐπεχείρησε δύο φοράς, εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Πελαγονίας, νὰ δολοφονήσῃ τὸν αὐτοκράτορα καὶ διὰ διὰ τὸν Μανουὴλ ἐσώθη χάρις εἰς τὸν ἀνεψιόν του τὸν πρωτοεβαστὸν Ιωάννην. Ἄλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τοῦ Ιωάννου αὐτοῦ, ἀδελφοῦ τῆς Εὐδοκίας, καὶ τοῦ

Άνδρονίκου ὑπῆρχεν ἀγριον μῆσος, δὲν εἶναι ἀπίθανον διὰ δ Ἰωάννης, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν ἔχθρον του κατέφυγε εἰς τὴν συνοφαντίαν. Εἶναι βέβαιον ἐν τούτοις διὰ δ Ἀνδρόνικος πνιγόμενος ἀπὸ τὰς φαδιογραφίας, αἱ δοποί τὸν περιεκύλων, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μεταχειρισθῇ τὴν βίαν, ἡ δοποία τοῦ ἦτο συνήθης. Μίαν ἥμέραν δ αὐτοκράτορα τὸν εἶδε νὰ καταφέρεται τὸν ἥρωτησε διατί τόσον πολὺ ἐπειποτείτο τὸ ζῶον: «Διὰ νὰ φύγω ἀπὸ διῶδω, ἀπήντησε, δταν θὰ στείλω στὸν ἄλλον κόσμον τὸν χειρότερον μου ἔχθρον». Ἀνθρωπος σὰν αὐτὸν ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνος. Αἱ συνεννόησεις του μὲ τοὺς Οὐγγρούς καὶ τὸ σκάνδαλον μὲ τὴν Εὐδοκίαν ἥρκεσαν νὰ πείσουν τὸν Μανουὴλ νὰ τὸν περιορίσῃ. Τὸν συνέλαβον, τὸν ἀπέστειλαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ἔκλεισαν, σιδηροδέσμιον ὑπὸ ἀγρυπνον ἐπιτήρησιν, εἰς ἓνα τῶν πύρων τοῦ μεγάλου Παλατίου.

Ἐμεινε καθειργμένος ἐννέα ἔτη, ἀπὸ τὸ 1155 ἕως 1164, κατὰ τὰ δοποὶα συχνὰ ἀνεστάτωσε τοὺς φύλακάς του καὶ τὸν αὐτοκράτορα. Ἀπὸ τὴν πρώτην ἥμέραν ἡ σκέψις τοῦ Ἀνδρόνικου ἦτο πᾶς νὰ δοπετεύσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἦτο καὶ εὐφυῆς καὶ θαρραλέος, ἐσκέφθη τὸ ἔξῆς. Παρετήρησε ἓνα παλαιὸν ὄχετόν, ἀχρηστὸν πλέον, δ ὅποιος περνοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ φρούριον δποὺ ἦτο φυλακισμένος. Ἡνοίξε μίαν τρύπαν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς εἰρκτῆς του, καὶ ἐκρύφθη εἰς τὸ διχετὸν ἀφοῦ πρῶτον διευθέτησε καλὰ τὸ ἔδαφος ὃστε νὰ μὴν ἀποκαλυφθῇ. Ὁταν οἱ φύλακες ἥλθαν νὰ τὸν φέρουν τὴν τροφήν του, εἶδον διὰ δ Ἀνδρόνικος είλε φύγει. Μεγάλη συγκίνησις εἰς τὸ φρούριον. Ἐγνώριζαν βέβαια τὸν Ἀνδρόνικον ἐξυπνότερον ἀπὸ τὸν Ὅδυσσεαν καὶ τίποτε δὲν ἤμποροῦσε νὰ φανῇ παράδοξον. Ἡρεύησαν λεπτομερῶς τὴν εἰρκτὴν καὶ εἶδαν ἀδικτον τὸ καθετί: θύρας, στέγην, παραθύρα, δλα εἰς τὴν θέσιν των. Δὲν ἥμποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν ἀπὸ ποὺ εἶχε δραπετεύσει. Ἀνήσυχοι διὰ τὴν μεγάλην εὐθύνην των οἱ φύλακες ἀπεφάσισαν νὰ εἰδοποιήσουν τὴν αὐτοκράτειραν δ ἀυτοκράτορα ἦτο μαρούν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν πόλεμον τῆς Κιλικίας.

Ἡ εἰδῆσις ἐπρόξενης εἰς τὴν αὐλὴν πολλὴν ἀνησυχίαν. Ἐκλεισαν ἀμέσως δλας τὰς πύλας τῆς οἰκονομού τοῦ πανελλήνιον, φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

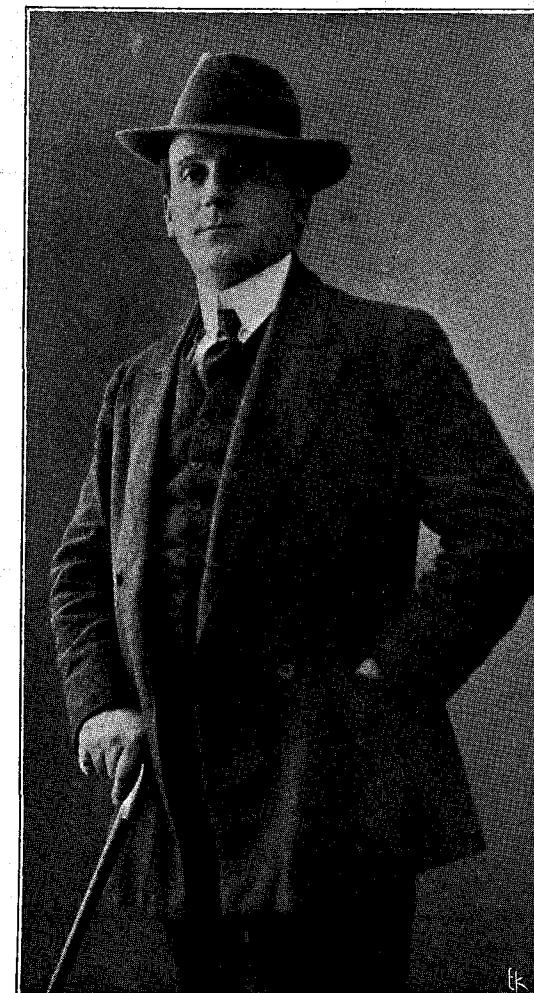
ΘΩΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — "ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ",
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

Όταν ένύκτωσε, έξηλθε, και είδε τὴν γυναῖκα του ἡ ὅποια κατ' ἀρχὰς τὸν ἔξελαβε ὡς φάντασμα. Εἶδε δῆμος ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ Ἰδιος. Ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς καὶ εἰς τὰς δυσκολωτέρας περιστάσεις δεν ἔχανε τὴν ψυχαιμίαν του. Ἐπωφελήθη τὴν ἀπρόσποτον αὐτὴν συνάντησιν διὰ νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὴν σύζυγόν του. Ἡ συμφιλιώσις αὐτὴ ἔφερε εἰς τὸν κόσμον, μετὰ ἐννέα μῆνας, τὸν υἱόν του Ἰωάννην. Ἐπέρασε μίαν ἔβδομάδα κρυπτόμενος τὴν ἡμέραν καὶ ἔξερχόμενος τὴν νύκτα ὅτι εἶχε προΐδει, καὶ συνέβη: Γερήγορα ἔχαλάρωσε ἡ ἐπαγρύπνησις τῶν φυλάκων, καὶ ὁ Ἀνδρόνικος ἔξηλθε τῆς εἰρητῆς ὑπὸ τὰ ὅματα τῶν φυλάκων του καὶ κατέρρυγε εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἶχε φθάσει εἰς τὸς ὅχθας τοῦ ποταμοῦ Σαγγάριου καὶ ἥμιτροῦ σὲ πλέον νὰ θεωρηθῇ ἐλεύθερος· ἦτο χειμών, Δεκέμβριος τοῦ 1158 καὶ τὸ ψῦχος τὸν ἤναγκασε γὰρ ζητήσῃ ἀσύλον εἰς μίαν καλύβην χωρικῶν. Τὸν ἀνεγνωρίσαν, τὸν ἐπανέφεραν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸν ἐκλεισαν πάλιν εἰς τὴν εἰρητήν του μὲ πολὺ βαρύτερα δεσμὰ τώρα.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἔμενε 6 περίπου χρόνια εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς φυλακάς. Τὸ 1164 κατώρθωσε πάλιν νὰ δραπετεύσῃ. Εἶχαν ἐπιτρέψει, μὲ τὸν καρδόν, νὰ τοῦ στέλλουν ἀπὸ τὸ σπίτι του κρασί· ἐπειτα ὑπεκρίθη τὸν ἀρρωστον καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ τὸν περιποιήσῃ ἔνας μηρός ὑπηρέτης ὁ ὅποιος πηγαινούρχετο ἐλεύθερα μέσα εἰς τὸν πύργον. Ὁ Ἀνδρόνικος κατήρτισε τὸ σχέδιόν του. Τὴν ὥραν ὅπου οἱ ρύλακες ἐκοιμῶντο, διέτοξε τὸν μικρὸν ὑπηρέτην νὰ κατορθώσῃ νὰ τοῦ φέρῃ τὰ κλειδιά τοῦ φρουρίου καὶ τότε ἐπῆρε ἔκτυπον τῶν κλειδῶν ἐπάνω εἰς κερί. Ἐστεύει τὸ ἔκτυπον εἰς τὴν γυναῖκα του καὶ τὸν υἱόν του, οἵ ὅποιοι κατεσκεύασαν ἀντικλείδια. Μαζὶ μὲ τοὺς ἀμφορεῖς μέσα εἰς τοὺς ὅποιους τὸν ἔστελλαν τὸ κρασί, εὑρῆκαν τρόπον νὰ τοῦ στείλουν καὶ ἔνα δέμα ἀπὸ σχοινιά. Ἐνα βράδυ, τὴν ὥραν ποὺ οἱ ρύλακες ἐδειπνοῦσαν, ὁ πιστὸς ὑπηρέτης ἤνοιξε τὴν φυλακὴν τοῦ κυρίου του.

Ο πύργος ἔβλεπε εἰς μίαν ἐσωτερικὴν αὐλὴν τοῦ ἀνακτόρου, ἀπὸ τὴν ταράτσαν τοῦ ὅποιου ἐφαίνετο ὅλη ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ· ἐπειδὴ κανεὶς σχεδὸν δὲν ἀνέβαινε ἐκεῖ ἐπάνω, ἡ ταράτσα εἶχε πιάσει χλόην. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐκρύφη κατ' ἀρχὰς μέσα εἰς τὴν ὑψηλὴν χλόην· «σὰν λαγός» καὶ ἐπερίμενε τὴν στιγμὴν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ σχοινιά ποὺ τὰ εἶχε πάρει μαζί του. Ως ἀνθρώπος ἔξυπνος, φεύγων ἀπὸ τὴν εἰρητήν ἐκλείδωσε τὴν θύραν. Καὶ ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν περιπολίαν, τίποτε τὸ ἄτακτον δὲν ενδῆκε. Ἐπονθέτησε τοὺς σκοποὺς εἰς τὰς συνήθεις των θέσεις καὶ ἐπῆγε ἥσυχος νὰ κοιμηθῇ. Τότε, βα-

θεὶα τὴν νύκτα, ὁ Ἀνδρόνικος ἔδεσε τὸ σχοινὶ εἰς μίαν ἔξοχὴν τῆς ταράτσας καὶ κατέβη ἔως τὴν παραλίαν. Ἐκεῖ τὸν ἐπερίμενε ἔνα ἀτμόπλοιον. Ἐνόμισε ὅτι ὅλα ἔτελειωσαν, ἀλλ' ἔξαφνα τὸν ἐσταμάτησαν. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ὃπού, πρὸ δύο αἰώνων, ὁ Ἱωάννης Τσιμισκῆς εἶχε δολοφονήσει τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον Φωκᾶν, εἶχαν τοποθετήσει σκοποὺς εἰς. δλην τὴν παραλίαν πρὸ τοῦ Μεγάλου Παλατίου, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀποβίβασιν κατὰ μῆκος τῆς αὐτοκρατορικῆς διαμονῆς. Ὁ δραπέτης εἶχε λησμονῆσε τὴν λεπτομέρειαν αὐτῆν. Συνελήφθη λοιπὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας, καὶ ἦτον ἔτοιμος νὰ φονευθῇ παρὰ νὰ κλεισθῇ πάλιν εἰς τὴν εἰρητήν του. Μία σκέψις τὸν ἐσταμάτησε. «Εἶμαι, εἴπε εἰς τὸν σκοπόν, σκλάβος καὶ κατώρθωσα νὰ φύγω. Σὲ ἵκετεύω, μὴ μὲ παραδώσῃς πάλι στὰ

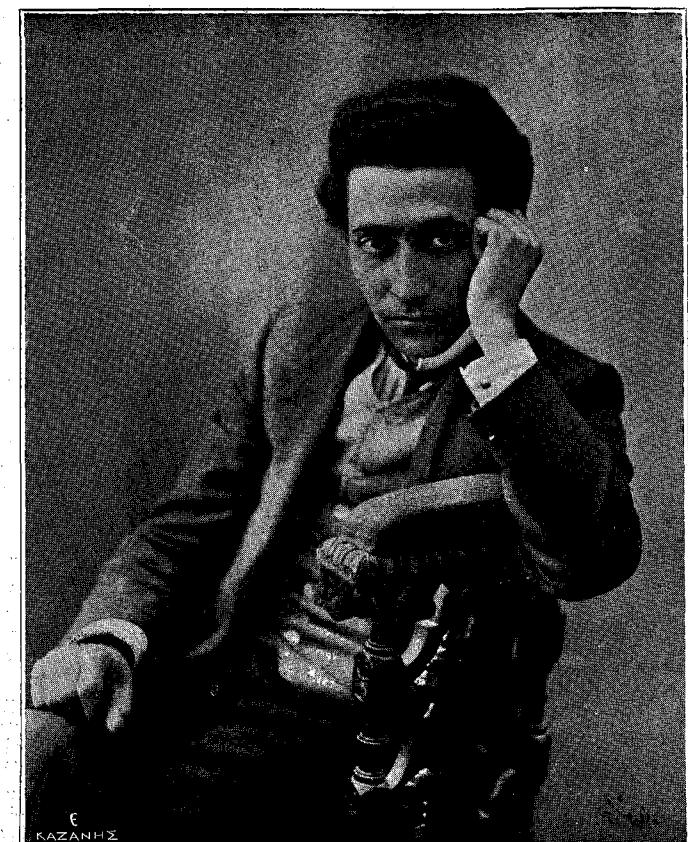
Α. ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΗΣ — "ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ",
Φωτογρ. Ε. Ζανθοπούλου

χέρια τοῦ κυρίου μου, γιατὶ θὰ μὲ τιμωρηθῇ σκληρά». Εἶχε ἀκόμη τὰ δεσμὰ στὰ πόδια του καὶ μιλοῦσε Ἑλληνικὰ διεφθαρμένα διὰ νὰ τὸν πιστεύσῃ. Τὸν ἐπίστευσε ἀφοῦ μάλιστα διάφορος εἶχε προχωρήσει καὶ ζητοῦσε μὲ φωνὰς τὸν δραπέτην του, ὁ ὅποιος τοῦ ἀνήκει. Οἱ στρατιῶται ἐγέλασαν μὲ τὸ γεγονός καὶ ἀπέδωκαν τὸν δῆμον σκλάβον εἰς τὸν δῆμον κύριον του.

Ο βαρκάρης τὸν ὠδήγησε εἰς τὴν κατοικίαν του εἰς τὴν Βλάγκαν ὅχι μακρὰν τῆς παραλίας. Οἱ συγγενεῖς του τὸν ἐπερίμεναν καὶ ἔκοψαν γρήγορα τὰ δεσμά. Ὁ Ἀνδρόνικος εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὴν λέμβον, προχωρεῖ κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν, ἀφίνει ὅπισθι του τὸ Παλάτιον. Εἰς τὴν ἔηράν εὑρίσκει ἄλλογα ἔτοιμα· φεύγει σὰν ἀστραπὴ καὶ φθάνει εἰς τὴν Ἀγχίαλον, εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Εκεῖ εἶχε τὴν τύχην νὰ συναντήσῃ τὸν διοικητὴν τὸν ὅποιον εἶχε εὐεργετήσει ἄλλοτε καὶ ὁ ὅποιος ἐσκέφθη ὅτι δὲν ἐπρεπε νὰ είναι ἀγνώμων εἰς ἔνα προγεγραμμένον. Τοῦ ἔδωκε χρήματα καὶ δόηγοντας διὰ νὰ ἥμιτρεσῃ νὰ φύγη πρὸ τὸν Ρώσον ποίγκηπα Γιαροσλάβ, ὁ ὅποιος ἐβασίλευε εἰς Ἀλίτις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Δνειστέρον. Ἐπλησίαζε δὲ ὁ Ἀνδρόνικος τὰ σύνορα, καὶ ἐνόμιζε ὅτι εἶχε πλέον σωθῆναι ἀλλ' ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ Βλάχους βισκόνυς καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ αὐτοκράτορος, οἵ ὅποιοι τὸν κατεδίωκον.

Κάθε ἄλλος, ἐκτὸς τοῦ Ἀνδρονίκου, θὰ ἀπελπίζετο. Μόνος, χωρὶς φίλον, χωρὶς σύντροφον, κατώρθωσε καὶ πάλιν νὰ φύγῃ. Ὕπεκριθή δὲ τὸν ἔπιασε διωνάτος κολικόπονος, καὶ διαρκῶς ἔζητε τὴν ἀδειαν νὰ τεξεύῃ καὶ νὰ ἀποκρυψηται τὴν ἀδειαν νὰ τεξεύῃ. Ὅταν ἐνύκτωσε, ἔξηρκολούθησε τὸ τέχνασμα, καὶ ἐνῷ οἱ στρατιῶται τὸν ἐπερίμεναν ἀνύποπτοι, ἐκεῖνος μέσα εἰς τοὺς θάμνους ποὺ εἶχε σταματήση, ἔμετήγει τὸ ραβδόν του εἰς τὸ χῶμα, κρεμᾷ ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν μανδύαν καὶ τὸ καπέλο του καὶ δίδει εἰς τὸ δόλον τὴν μορφὴν ἀνθρώπου μισοκαθισμένου καὶ φεύγει ὅσον γλήγορα ἥμπορούσε. Ὅταν οἱ στρατιῶται εἰδαν ὅτι ἔβαρδυνε πολὺ καὶ ἀνεκάλυψαν τὴν ἀπάτην, δὲ Ἀνδρόνικος εἶχε ἀπομακρυνθῆ ἀρκετά. Κατώρθωσε νὰ φάσῃ εἰς τὸ Αλίτις. Ὁ πρίγκηψ Γιαροσλάβ τόσον ἐγοητεύθη ἀπὸ τὸν Ἀνδρόνικον ὅτι ἀνήκει τὴν ἐλευθερίαν του.

Ο Ἀνδρόνικος ἐπέστρεψε καὶ μάλιστα ἐφάνη πολὺ πολιορκίαν τῆς Ζεύγμης. Άλλα τοῦ ἦτο αὖθις ἀδύνατον νὰ μείνῃ πολὺν καιρὸν ὑποτακτικός (ἡ ἐπαναστατικὴ ψυχὴ του ἐφέρετο ἀκατάσχετος πρὸς τὴν πάλην). Ὅταν δὲ Ἀλίτις, δὲν εἶχεν υἱόν, ἀπεφάσισε ν' ἀναγνωρίσῃ ἐπίδοξον διάδοχον τοῦ θρόνου τὴν κόρην του Μαρίαν καὶ τὸν μέλλοντα σύζυγον της, δὲ Ἀνδρόνικος ἦρνηθη νὰ δώσῃ εἰς

Τ. ΛΕΠΕΝΙΩΤΗΣ — "ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ",
Φωτογρ. Ε. Ζανθοπούλου

τὸν αὐτοκράτορα, τώρα διὰ τὸν αὐτοκράτορα, τῷρα διὰ τὸν ἦρχον πάλιν δὲ πόλεμος κατὰ τὴν Οὐγγαρίας, ἡ μεταξὺ τῶν Ρώσων παραμονὴ τόσον ἐπιφόβου ἀντιπάλου, δὲ ὅποιος μάλιστα εἶχε ἀρχίσῃ τὰς ἐνεργείας του καὶ κατήρτιζε σῶμα ἱππέων διὰ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Βυζαντίου. Ο Μανουήλ ἐσκέφθη νὰ συγχωρήσῃ τὸν Ἀνδρόνικον. Ἄλλως τε ἡ Εύδοκία εἶχε ὑπανδρευθῆ. Ἀπὸ ἐννέα ἐτῶν θὰ εἶχε λημονήσῃ τὸν ἔραστήν της δὲν ἔπηρχε φόβος ἐπομένως τίποτε νὰ συμβῇ. Ο αὐτοκράτορας ἥμηντος εἰς τὸν Ἀνδρόνικον ὅτι ἀνήκει τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου την ἐλευθερίαν του. Ο Ἀνδρόνικος ἐπέστρεψε καὶ μάλιστα ἐφάνη πολὺ πολιορκίαν τῆς Ζεύγμης.

Άλλα τοῦ ἦτο αὖθις ἀδύνατον νὰ μείνῃ πολὺν καιρὸν ὑποτακτικός (ἡ ἐπαναστατικὴ ψυχὴ του ἐφέρετο ἀκατάσχετος πρὸς τὴν πάλην). Ὅταν δὲ Αλίτις, δὲν εἶχεν υἱόν, ἀπεφάσισε ν' ἀναγνωρίσῃ ἐπίδοξον διάδοχον τοῦ θρόνου τὴν κόρην του Μαρίαν καὶ τὸν μέλλοντα σύζυγον της, δὲ Ἀνδρόνικος ἦρνηθη νὰ δώσῃ εἰς

τοὺς νέους πρίγκηπας τὸν δρον πίστεως ποὺ
ἔζητησεν δ αὐτοκράτωρ. Ἀπήντησεν δι, πρῶ-
τον δ ὅρκος αὐτὸς ἦτο περιττός ἀφοῦ δ αὐτο-
κράτωρ ἡμποροῦσε ἀκόμη νὰ ἀποκήσῃ υἱὸν
καὶ ἔπειτα δι, θὰ ἦτο ἐντροπὴ διὰ τοὺς Ρω-
μαίους νὰ ἔχουν ἡγεμόνα ξένον (δ μνηστήρ τῆς
Μαρίας ἦτο οὐγγρικῆς καταγωγῆς).

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΟΥΪΛΙΑΜ ΜΙΛΛΕΡ — ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ *

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ — ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ο Μωάμεθ ἀπὸ μαροῦ ἐπόθει τὴν κατάκτησιν τῆς λαμπρᾶς ταύτης νῆσου, καὶ νῦν ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς κατορθώσεως τοῦ πεφιλημένου αὐτοῦ σχεδίου.

Αρχομένου τοῦ Ιουνίου 1470 ὁ τουρκικὸς στόλος, συγκροτούμενος ἐκ τριακοσίων πλοίων, ὃν ἐπέβαινον ἔξηκτοντας κίτρινοι μέροις ἐβδομήκοντακιςχιλιών ἀνδρῶν, ἐξέπλευσεν ἐκ τῶν Δαρδανέλλων καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Μιθροῦ καὶ ματαίων ἀπόπειραν ἀλλάσσεις τῶν ὀχυρῶν κάστρων τῆς Δήμου καὶ τῆς Σκύρου παρέπλευσε τὸν Καφηρέα κατὰ τὰ νότια τῆς Εὐβοίας καὶ προεχότης πρὸς τὴν Χαλκίδα. Καθ' ὅδον δὲ τοῦ Τούρκου ναυάρχος κατέλαβε τὸ καστρόν τῶν Στύρων καὶ τὸν μέγαν τετράγωνον πύργον τὸν μέχρι τοῦ νῦν σοζόμενον ἐν τῷ χωρίῳ Βασιλικῷ πλησίον τῆς Χαλκίδος, καὶ τῇ 15 Ιουνίου ἡγκυροβόλησεν ἐν τῷ ὄρμῳ Burchio, τῷ σημερινῷ Βούρρῳ. Ἐκεῖ δὲ οἱ ὑπὸ αὐτὸν ἀνδρες ἀπεβίβασθον καὶ ἐπέκιναν τὰς ἀνθράκας αὐτῶν κατὰ τὸν αἰγαλόν τῆς Μιλλερόζας, ὡς ἐκαλεῖτο ὃ ἐσώτατος μικρὸς τοῦ ὄρμου τούτου, ἐν μικρῷ ἀποστάσει ἀπὸ τῶν χερσαίων τῆς Χαλκίδος τειχῶν. Άι δύο ἐπόμεναι ἡμέραι διήλθον ἐν ἀμφικαΐαις· ἀλλὰ τὴν 18 Ιουνίου ἡ ὁρμὴ τῆς φυσουρᾶς ἀνεκόπτη ὑπὸ τῆς θέσεως μακρῶς γραμμῆς τουρκικῆς στρατιᾶς καταβανούσης διὰ τοῦ Ἀντιφρίστου κατὰ μῆκος τῆς ἀπὸ τῶν Θηρῶν ἀγούσης λεωφόρου. Ἡγείτο δὲ τῆς στρατιᾶς αὐτὸς ὁ Μωάμεθ. Ἐπὶ δύο ὥρας ὁ σουλτάνος Ἰστατο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπὶ τοῦ Εὐδοκίου γεφύρως καὶ μετὰ προσοῦχῆς ἐξῆταξε τὸ μεμαγένενον κάστρον, ὅπερ ἴστατο ἐν τῷ μεσόφωνο πορθμοῖ, ἔως τοῦτο κατηδαφίσθη ἐν τοῖς καθ' ἡμέρας χρόνοις ἐξ ἐπιπολαίουν καὶ ἀλυστελοῦς βανδήλισμοῦ. Ἐπειτα κρίνας ἀκαπόρθωτον τὴν κατὰ τοιούτον τρόπον εἰσελάσιν εἰς τὴν Βοιωτίαν, διέταξε νά πηχθῆ γένφρων ἐκ σκαφῶν ἐκ τῆς Βοιωτίας πρὸς τὴν νῆσον. Ἐπὶ τούτοις περὶ τὴν δύναν τοῦ ὑλίου διέβη τὸν τρίτον τῆς στρατιᾶς, τὴν δὲ ὑστεραίαν ἐπηκολούθησαν ὁ σουλτάνος, ὁ τιδὸς αὐτοῦ καὶ τὸ κύριον σῶμα τῆς στρατιᾶς. Ὁ δὲ Μωάμεθ ἔστησε τὸ στρατήγιον αὐτῶν κατὰ τὴν Ἀγίαν Κλάραν (Santa Chiara), περὶ τὰ ὀκτακόσια μέρδα πακούρων τῆς πόλεως, καὶ τοῖς ἀντοῖς ἐξετάσαν τὴν νάζησιν ταῦτα κατατίθενται τοῦτον τὸν τρόπον.

μικραν της πολεως, και αι τοιες αιντον εξετασθαν
υπερ τὸ Βουνόν τὴν καλογραιῶν, ὡς ἐκαλεῖτο τότε ὁ
λόφος τοῦ Βελήμπαμπα ὅπισθεν τῆς Χαλκίδος ἐκ μο-
νῆς τῆς Θεοτόκου κειμένη ἐπ' αὐτοῦ υπὲρ τὸ προά-
στειον τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου και μέχρις αὐτῆς τῆς
πηγῆς τῆς Ἀρεθύσης παρὰ τὴν δόδιν τὴν ἄγουσαν εἰς
τὴν Ἐρετρίαν. Ἔπι δὲ τῆς Βοιωτίας, κατὰ την Φούρ-
καν, ὃς ὀνομάζεται τότε τὸ σημαντινὸν φρούριον Καράμ-
παμπα, ἐποποθετήθησαν πυροβόλα.

Τῇ 25 Ιουνίου, ὁ σουλτάνος δι' Ἰταλοῦ διερμηνέως ἐκάλεσεν εἰς παράδοσιν τὸν βαῖλον, λέγων, διτὶ εἶχε μὲν

* "Εκδοσις 'Ελληνικής 'Εκδοτικής 'Εταιρείας.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΗΔ

τα' ἡ πλατεία ἡ το περιεστοιχισμένη ὑπὸ στρατιωτῶν,
ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῆς ὁ Ἐρίτος περιεπάτει ἥσυχος ἀνῶ
καὶ κάτω μετά τινων Βενετῶν εὐπατριδῶν, ὃς εἰς οὐδὲν
εἰλέχει συμβῆ. Ἰδών δὲ τὸν προδότην ὃ βαῖλος ἤρθρησεν
αὐτὸν διὰ τί εἶχεν ἔλθει μετὰ τοιαύτης ἀκολουθίας,
ἀφήσας οὕτω τὰ τείχη ἀνυπερόσπιτα. Ἀφοτιλισθεὶς
ὑπὸ τῆς προσποιητῆς ἀγύναιας τοῦ Ἐρίτου περὶ τῶν
διατερεξιῶν ὁ Θωμᾶς ἀπέλυσε τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ
ἡκολούθησε τὸν βαῖλον εἰσερχόμενον εἰς τὸ μέγαρον
αὐτοῦ, ὃπως συντήρησε τοὺς περὶ τινῶν ἀναγκῶν ἐπι-
σκευῶν τῶν ὀχυρωμάτων. Ἀλλά, μόλις εἶχε διαβῆ τὸ
κατώφλιον τῆς θύρας, καὶ ὁ Ἀλοΐσιος Δολφίνος ἐπλη-
ξεν αὐτὸν κατὰ τὸν αὐγένα. Πεντήκοντα ἔκρη διεπέρα-
σαν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλοι τόσοι τῶν ἑταῖρων αὐτοῦ
ἔθιμαντάθησαν καὶ ὁ λοχαγὸς αὐτῶν μετὰ τοῦ γραμ-
ματέως καὶ τοῦ σοληνικοῦ ἀνεκρεμασθησαν ἐκ τοῦ
ποδὸς ἀπὸ τῶν κιόνων τοῦ μεγάρου τοῦ βαῖλου. Ἔπειτα
οἱ νεκροὶ ὀλτῶν καταβιβασθέντες ἐκόπησαν εἰς τέσσα-
ρα τεμάχη καὶ ἔξιοτε εὔθησαν ἀπὸ τῶν πυροβόλων εἰς
τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων. Οὕτως ἀγύνια ὑπῆξεν
ἡ ἐκδίκησις τῶν Βενετῶν κατὰ τὸν περὶ τὸν Δαλ-
μάτην, ὅπεις ὁ βαῖλος ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν πολ-
λῶν τοξοτῶν.

Ο δέ σουλτάνος, ὀγυοῶν τὸν θάνατον τοῦ προδότου, ἐπεχειρήσεις τρίτην ἔφοδον κατὰ τῶν χερσαίων τειχῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Βούρκου, οὐ τὴν παραδοσίου εἰχεν ὑποσκεψήν οὐ Θωμᾶς. «Ποτας δ' ἔξακολονθῆσῃ ἀποτώμενος ὁ Μωάμεθ, αὐτὸὶ δι' Βενετοὶ ὑψωσαν ἐπὶ τοῦ πρόγονου τοῦ Ναοῦ (Tempio) τὴν τουρκικὴν σημαίαν, ἥτο δὲ τοῦτο τὸ μετά τοῦ Θωμᾶ προσυμπεφωνημένον σύνθημα, καὶ οἱ Τούρκοι, ὅμωντες «δίκην ἀγριοχοί-
ων», περιέπεσον εἰς κεῖρας τῶν σφαγέων ἀντὶ νά ἐπι-
τύχωσι τὴν προδοσιωμένην ἄλωσιν τῆς πόλεως. Πρὸς
τούτοις δὲ τὰ θωμαλέα μειράκια τῆς πόλεως ἀντικατέ-
στησαν τότε τοὺς θανατωθέντας τοξότας ἐπὶ τῶν τει-
χῶν, καὶ παρέσχον ὑπτροεσίας οὗτως ἔξαιρέσιν.

Ἐπὶ τοις ἀκόμη θέμασι καὶ νῦντας ὁ συντάνος ἔξηκολούθησε βομβαρδίζων καὶ ἀπαιτῶν τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς ι' Ιουλίου παρεσκευάσθη νά προϊθῇ εἰς ἔφοδον, κρατερώθεντα πασσονῶν τῶν προτοτίθοντας ἐναντίον τοῦ βεβλαμμένου περιβόλου μεταξὺ τοῦ πύργου της Ναοῦ καὶ τῆς Πύλης τοῦ Χριστοῦ, τῆς κυριωτάτης τῶν χερσαίων πυλῶν ταυτοχρόνως δὲ ὁ τουρκικὸς στόλος διηγήθηντες τὰς προσβολὰς αὐτῶν ἐναντίον τῶν ἡρεμώμενών προχωρατῶν τῆς ίουδαϊκῆς συνοικίας. Ἀλλ᾽ αὐτοφύτεο ἐφάρμηντα καταπλέων διὰ τοῦ πόρου τῆς Ἀταλάντης ὃ ἔξι ἑβδομήκοντα καὶ ἑνὸς σκαφῶν συγκειμένος στόλος τοῦ Κανάλη. Αἰφνιδίως τότε τὰ πρόγαματα μετεβλήθησαν. Ὁ σουλτάνος ἀνέμενεν, ὅτι δὲ Βενετός ναύαρχος ἔμελτες νὰ διαρρέψῃ τὴν βάσιοιν ἐξ αἰκατίων γέφυραν, νὰ πυροπλήστη τὴν ὄβλην καὶ γὰρ κατακλείστη αὐτὸν ἐν τῷ νησίῳ μερικούς εἰσελθεῖν στηναὶ ἡρεμάντες οὐαὶ τοις τοις ψυχῇ ἐσδεόμενοι, οὐδὲ ἀντὸν τῶν θηλαζόντων τηπίων ἔξαιρουμένων, κοπῆ εἰς τεμάχια ἐπὶ τῆς γεφύρας. Εἰς δὲ τὸν Ἐρίστους ἐπεφύλαξεν ἔτι χειρόνα μοῖραν. Καὶ δὴ παρατηρήσας σορακούστικῶς, ὅτι εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ φεισθῇ τοῦ αὐγένον τοῦ βαῖλου, ἀλλ᾽ οὐδὲ καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ, διέταξε νὰ θέσωσιν αὐτὸν ἐπὶ δύο σανίδων καὶ νὰ καταπρίσωσιν αὐτὸν, ἥτις κακουργία ἀπεμνημονεύθη ὑπό τοις τῶν ξωγραφιῶν τοῦ φατνῶματος τοῦ ἐν Βενετίᾳ παλατίου τῶν δογών. Φλεγόμενος δὲ δό ποδηγῆς ὑπὸ δύνης αἷματος διέτρεχεν ἔφιπτος τὰς δόδους, διποικίλης οὐδὲν τοις πλεονεξίας εἰχόν φεισθῆ τῆς ζωῆς τῶν θυμάτων αὐτοῦ καὶ ἔσφαξεν ἀπανταῖς δύσους ἡδυσήθη τὰ εἴδη πρὸ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ δρόμου τοῦ Βούρχου, ἐν τῷ ἴδιῳ αὐτοῦ στρατηγῷ καὶ παφὰ τὸν Ἀγιον Ιωάννην τὸν Χοιρόποτον.

ληση την ολλην και να καταπλεισθ αυτον εν τη νησι.
'Αλλ' ο Βενετός νανάρχος τούτο μὲν ἐπόκεφαλος
τητος, τούτο δὲ Ἰωας ὑπὸ πατρικῆς φιλοσοφίας,
ἐπειδὴ συνέπλεε μετ' αὐτοῦ οὐ νίος, κατελήφθη ὑπὸ¹
δισταγμῶν νά προβῆ εἰς τὰς προσηκούσας ἐνεργείας
ἐν δισ ήτο ἀκόμη καιρός. Μάτην δύο Βενετοί ἐκ Κρήτης
εὐπατιρίδαι εὗκήτησαν τὴν ἀδειαν νά ἐπιτέσωσι μετά
της γαλέρας ανδύνην ἐναντίον τῆς εξ ἀκατίων γεφύρας.
Ο νανάρχος ἀπήντησεν, διτι ὥφειλε ν' ἀναμεινῃ μέχρις
οὗ φθάσωσιν ἀπαντα αύτοῦ τα πλοῖα.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ δὲ μέγας καὶ ἐνεργὸς ἀνὴρ
δὲ ἡγούμενος τῶν πολιορκητῶν ἐνήργησε δραστηρίως.
Παρέταξεν ἐπὶ τε τῆς βοιωτικῆς καὶ τῆς εὐβοϊκῆς, πα-

φαλίας στρατόν, ὅπως παρεμποδίσῃ ἀπόβασιν τοῦ Κανάλη. ἔστι οὐ τοξότας ἐπὶ τῆς βορείου γεφύρας, ὅπως ἀπωθήσῃ πᾶσαν ἐπίθεσιν, καὶ ἐδώρησεν ἀπάντα τὰ μέλλοντα λάφυρα τῆς πόλεως εἰς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ. "Αμα δὲ τῇ πρώτῃ τῆς ὑστεροίας, βλέποντας ὅτι ὁ Κανάλης ἔμενεν ὀκόμη ἀργός, ἐπεχείρησε τὴν κρίσιμην αὐτοῦ ἔφοδον ἐναντίον τῆς πόλεως. Καὶ ὑψώσας μὲν ἡ καπάτονος καὶ συντετοιμένην βενετική φρουρά, μελαίνας σημαίας δηλωτικάς κινδύνου πρὸς γνῶσιν τοῦ Κανάλη, ἀλλὰ μάτην. Καίπεται ἐγκαταλελεγμένη ὑπὸ τοῦ στόλου, ἀντέσχει καρτερικῶς μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ τὸν ὄρθρον, ὅτε οἱ πολιορκηταὶ ἐκνησίευσαν τοὺς προμαχῶνας τοῦ Βούρκου· μετ' ὅλιγην δὲ ὥραν ἀπὸς τὸ περιβόλος τῶν τειχῶν εἶχε καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ ἔχθρου. "Ἀλλὰ καὶ τότε ἔχηκολούθησεν ὁ ἄγων ἐν ταῖς στεναῖς ὁρύμαις τῆς πόλεως, αἵτινες εἶχον φραγμῇ διὰ δοκῶν βυτίων καὶ ἀλύσεων, ἐν φυγαρόνως αἱ γυναικεῖς ἔβαλλον κατὰ τὰ τείχη κεφαλῶν τῶν Τούρκων ὕδωρ, ἀσθετον καὶ στάμνους. Προχωρώντες δὲ διὰ τῆς βίᾳς βῆμα πρὸς βῆμα, οἱ ἐπιδρομεῖς ἔφθισαν τέλος περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὴν πλατεῖαν. Ἐκεῖ ἔπεισεν ὁ προνοητής Κάλβος, κρατῶν ἀνά χειρας τὸ ἔντος, ὃ δὲ προκάτοχος αὐτοῦ Βούντημος κατεσφάγη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀνδρεόδουτον, ὅστις ἐπίζησας συνέγραψε τὴν ἴστορίαν τῆς πολυωδύνου πολιορκίας. "Ο δὲ βαῖλος καὶ οὐκ ὀλίγαι τοιούτους δέσποιναν κατέφεργον εἰς τὸ ἐν τῷ Εὐρίπῳ κάστρον καὶ μάνεσπασαν τὴν περιαστεῖν γέφυραν ἐπὶ τὴν ἐπίπεδην, ὅτι δὲ στόλος ἦθελε τότε τούλαχιστον ἔλθει τὸ πρός διάσωσιν αὐτῶν. Καὶ ἐπεχείρησε μὲν πρόσματι ὁ Κανάλης ἐπιτίσας ἐπιτέθεσεν ἐναντίον τῆς ἔξι ἀκατίων γεφύρας, ἀλλ᾽ ὅτε εἶδε τὴν τουρκικὴν σημαίαν κυματίζουσαν ἐπὶ τῆς πόλεως, ἐστραφή πρὸς τὰ ὅπισσαν καὶ ἀρπάξας τοὺς ἐν τῷ κάστρῳ τοῦ Ευρίπου δειλαίους ἀποτελέσματας τοῖς τρεῖς μέρην ἀνέβη.

Ἐκτενεῖμενον εἰς τὴν τυχὴν αὐτῶν.
Τὸ γέροντες δὲ ἀλλήλων ή τύχη αὕτη φοβερά. Ὁ Μωά-
μεθ ἔξεδόναν αἴστηροτάτας διαταγάς, ὅπως πᾶσα
ψυχὴ ζῶσα, οὐδὲ αὐτῶν τῶν θηλαιζόντων νηπίων ἔξαι-
ρουμένων, κοπῆ εἰς τεμάχια ἐπὶ τῆς γεφύρας. Εἰς
δὲ τὸν Ἐρίστων ἐπερύμαλεν ἔτι κείονα μισθον. Καὶ
δὴ παρατηρήσας σαρκαστικῶν, οὐδὲ εἰλέν όποιοσχεῖν νὰ
φεισθῇ τοῦ αὐχένος τοῦ βασιλοῦ, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ τοῦ σώ-
ματος αὐτοῦ, διέταξε νὰ θέσωσιν αὐτὸν ἐπὶ δύο σανί-
δων καὶ νὰ καταπορίσωσιν αὐτὸν, ητις κακουργία ἀπε-
μνημονεύθη ὑπὸ τινος τῶν ζυγαριών τοῦ φατνῶμα-
τος τοῦ ἐν Βενετίᾳ παλατίον τῶν δογών. Φλεγόμενος δὲ ὁ
πορθῆτης ὑπὸ δίψης αἷματος διέτρεχεν ἔφιππος τὰς
ὅδούς, ὅπως ἵδη μὴ οἱ γενίτσαροι ὑπὸ πλεονεξίας εἶλον
φεισθῇ τῆς ζωῆς τῶν θυμάτων αὐτοῦ καὶ ἔσφαξεν ἄπαν-
τας δύσους ἡδυσθήτη νὰ εἴη γρι πόδ τῆς ἐκκλησίας τῶν
Ἀγίων Ἀποστόλων, κατὰ τὴν παρολίναν τοῦ ὅρμου τοῦ
Βούρκου, ἐν τῷ ἴδιῳ αὐτῷ στρατηγίῳ καὶ παρὰ τὸν
Ἀγίου Ιωάννην τὸν Χοιρόστορον.

Μία τάν θωατάτων πόλεων της Ἐλλάδος είχε μεταβληθή εἰς σφραγεῖον. Αἱ κεφαλαιαὶ τῶν φρουρεύετων συνεσωρεύθησαν ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου (Piazza di S. Francesco), ἀπέναντι τοῦ μεγάρου τοῦ Λαζανίου πατρώῳδούς ὁ δὲ Ἔργοντι ἔδρεε πορφυρῶνδις ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ὄφικέντων εἰς αὐτὸν πτωμάτων. Καὶ ὑπελογίσθη μὲν, ὅτι ἔβδομηκοντα καὶ ἵπτα χιλιάδες Τούρκων, ἢ κατ’ ἄλλους ὑπολογισμούς εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα χιλιάδες, καὶ ἔξαιριχλιοι Χριστιανοί ἐφονθύσθησαν κατὰ τὴν πολιορκίαν. Ἐλέχθη δέ, ὅτι πάντες οἱ ἐν Χαλαίδῃ ἄρρενες οἱ ὑπερβαίνοντες ἡλικίαν ὀκτώ ἐτῶν κατετεμαχήσθησαν.

Μετάφρ. ΣΠ. ΔΑΜΠΡΟΥ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η φιλοσοφία του Τολστόγη του Ossip Lourié, μετάφρασης Γεωργίου Σ. Βουτσινᾶ. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δραχμάς 3.

Ο Αθεϊσμός του Felix de Dantec, μετάφρ. Αρίστου Καμπάνη. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 4.

Τραῦμα καὶ Περικοπαί, Φρειδερίκου Νίτσε καὶ ἐκλογήν Έρ. Λιχτεμπερόζ, μετάφρ. Ιωάννου Σ. Ζερβού. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Ο Αντίχριστος, Έρνεστου Ρενάν, μετάφρ. Ἡλία Οἰκονομοπούλου. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Περὶ τῆς Ἐνότητος τῶν Δογμάτων Στοιχείων, Π. Βράιλα Αρμένη. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Στοιχεῖα Θεωρητικῆς καὶ Πρακτικῆς Φιλοσοφίας, II. Βράιλα Αρμένη. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Φιλοσοφικά, Θ. Καΐρη, ἐκδοσις δευτέρα. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.

Αἱ ψυχῶσεις, μελέται ἰατρικαὶ, κοινωνιολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ περὶ φρενοταπειῶν Σίμωνος Αποστολίδου, ἰατροῦ. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 4.

Φιλοσοφία τῆς Τέχνης ἐν Ἑλλάδι του H. Taine, μετάφρ. Ἄχιλ. Ἀγαθονίκου ἐπιθεωρηθεῖσα ὑπὸ Ιω. Ζερβού. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.50.

Φιλοσοφία τῆς Τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ του H. Taine, μετάφρ. Ἄχιλ. Ἀγαθονίκου ἐπιθεωρηθεῖσα ὑπὸ Ιω. Ζερβού. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.50.

Τὸ Σχολεῖον τῆς Γιανούλας Πολιάνας, Λέοντος Τολστόγη, μετάφρ. Βλασίου I. Σκορδέλη. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Ψυχολογικὰ Παράδοξα, Μάξ Νορντάου, μετάφρ. N. Κουντουριώτου. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Ιστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ελλάδι 1204-1566 Οὐδόλλιαμ Μίλλερ, μετάφρ. Σπ. Λάμπρου, τεῦχος 15-16. Αθήναι, Ἐλληνικὴ Ἐκδοτικὴ Έταιρία. Τυπογραφεῖον «Εστία» Μάλισνερ καὶ Καργαδούρη, δραχ. 2.

Ο Λόρδος Βύρων ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων του, Μιλτ. Δασκαλάκη, Αθήναι, τυπ. M. Σαλιβέρου, δρ. 3.

Φιλολογία, Ἐπιταίνεσις, Κοινωνικὴ Μόρφωσις. (Τὸ καθήκον τῆς Πολιτείας πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἴδια τὴν φιλολογικὴν σχολὴν) Αθανασίου X. Μπούτουρα. Αθήναι τυπ. Σακελλαρίου δρ. 1.

Τὰ δινόματα τῶν μηνῶν ἐν τῇ νεοελληνικῇ, Αθανασίου X. Μπούτουρα Δ. Φ. (Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Προχείρου Νεοελληνικοῦ Λεξικοῦ) Αθήναι τυπ. Σακελλαρίου δρ. 2.

Η ἀδελφὴ Μάρθα, Σπυρίδωνος Παγανέλη, ἐκδοσις νέα. Αθήναι τυπογρ. ἐφημερίδος «Αθήναι».

Ο Θεός ἐν τῇ φύσει Καμίλλου Φλαμμαριών, μετάφρ. Αικατερίνης I. Ζάρκου. Αθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 4.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

[Ἄπο τὰς ἀνακοινώσεις πρὸς τὰς ἐφημερίδας].—Ο πόθος μας εἶναι νὰ οώσωμεν τὴν πατρίδα. Ἐπιτίσμανεν κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ τὸ μέλλον θ' ἀφιερώσωμεν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος... Ἐρωτήσατε καὶ τὸν κύριον "Εἰσιν περὶ τούτου... Υπὸ Ἡλ. Κουμετάκη «Αθῆναι»]

Τι ἐξήτησε χθὲς ὁ ἔλληνικος λαός ἀπὸ τὸν Βενιζέλον «Πατρίς»

Πῶς τὸ ἄρμα τῆς Πολιτείας ἐμέρετο κατὰ ηρημῶν καὶ πᾶς αὐτὸς τὸ συνεκάτησε — «Πατρίς»